

Ikaalisten kaupunki
Ikaalisten kaupungin kaavoitus- ja mittaustoimi

IKAALINEN

ARKEOLOGINEN INVENTOINTI ISO- RÖYHIÖN JA LUHALAHDEN RANTA- OSAYLEISKAAVAN ALUEELLA

Laatinut:
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
FM Kalle Luoto

ARKEOLOGINEN INVENTOINTI ISO-RÖYHIÖN JA LUHALAHDEN RANTAOSAYLEIS- KAAVAN ALUEELLA

TIIVISTELMÄ:	1
ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:	1
1 Johdanto	2
2 Inventointialue	3
2.1 Kyrösjärvi	3
2.2 Asutus	5
3 Menetelmät	7
3.1 Tarkastetut saaret	8
3.2 Tarkastetut ranta-alueet	10
3.3 Tulevaisuudessa mahdollisesti tarkastettavia kohteita	14
4 Tulokset	15
5 Lähteet	16
6 Kohteet	18
Kohdekartat	19
1. Arsalon linnavuori (143010027) kiinteä muinaisjäännös	24
2. Arsalon asuinpaikka (143010028) kiinteä muinaisjäännös	27
3. Yli-Oja (143010030) kiinteä muinaisjäännös	28
4. Paasto 1 (1000006043) kiinteä muinaisjäännös	31
5. Paasto 2 (1000006414) muu kulttuuriperintökohde	32
6. Paasto 3 kiinteä muinaisjäännös	33
7. Paasto 4 kiinteä muinaisjäännös	34
8. Töllimäki (1000023815) löytöpaikka	35
9. Töllinmäki 2 muu kulttuuriperintökohde	37
10. Huopionkosken mylly muu kulttuuriperintökohde	38
11. Kiukaankallio kiinteä muinaisjäännös	40
12. Rannanlepo kiinteä muinaisjäännös	41
13. Arsalontie muu kulttuuriperintökohde	42
14. Iso-Röyhiö/Alaskylä muu kulttuuriperintökohde	43
15. Rautamäki	47
15.1 Rautamäki Papunen	48
15.2 Rautamäki Oja	48
15.3 Rautamäki Koipela	50
15.4 Rautamäki Talonen	50
15.5 Rautamäki Kujansuu	51
15.6 Rautamäki Paasto	51
16 Sipsiö muu kulttuuriperintökohde	52
17. Heltee muu kulttuuriperintökohde	56
18. Luhalahti muu kulttuuriperintökohde	57
19. Halmela muu kulttuuriperintökohde	59

20.	Rannanmaa muu kulttuuriperintökohde.....	60
21.	Soronniemi muu kulttuuriperintökohde	61
22.	Rako kivi mahdollinen muinaisjäännös	62
Irtolöytöjä		63

KARTAT

Kartta 1.	Inventointialueen kartta. Ei mittakaavassa.	2
Kartta 2.	Ote Senaatin kartaston kartasta 1900-luvun alusta.....	6
Kartta 3.	Maastossa tarkastetut alueet. MK 1 : 40 000.	7
Kartta 4.	Raportissa mainitut kohteet ja niiden sijainti. MK 1 : 40 000.	19
Kartta 5.	Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14 ja 15. MK 1 : 10 000.	20
Kartta 6.	Kohteet 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20 ja 21. Mk 1: 10 000.....	21
Kartta 7.	Kohteet 16, 17, 18 ja 21. Mk 1: 10 000.....	22
Kartta 8.	Kohteet 10 ja 18. Mk 1: 10 000.....	23

Taustakartat:

- Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 10/2016 aineistoa
http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

IKAALINEN, ARKEOLOGINEN INVENTOINTI ISÖ-RÖYHIÖN JA LUHALAHDEN RANTAOSAYLEIS- KAAVAN ALUEELLA

TIIVISTELMÄ:

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti arkeologisen inventoinnin Isö-Röyhiön ja Luhalahden rantaosayleiskaavan suunnittelualueella. Inventoinnin kenttätöitä tehtiin seitsemän päivän aikana vuonna 2016 ja täydennettiin päivän aikana vuonna 2017 ja kahtena päivänä vuonna 2018. Työ keskitettiin alustavan kaavasunnitelman rakennuspaikoille. Useimmat näistä sijoittuivat Kyrösjärven pinnanlaskun tuloksena syntyneille vesijättömaille. Tämän lisäksi tarkastettiin alueen aikaisemmin tunnettuja kohteita, muutamia historiallisen ajan kohteita ja muita potentiaalisia muinaisjäännösalueita. Vuonna 2016 inventointia tehtiin muutamien päivien ajan yhdessä Jari Heiskasen (FM) kanssa. Saarissa tehtyyn inventointiin osallistui Topi Saarinen. Inventoinnin kenttätöistä vastasi arkeologi (FM) Kalle Luoto.

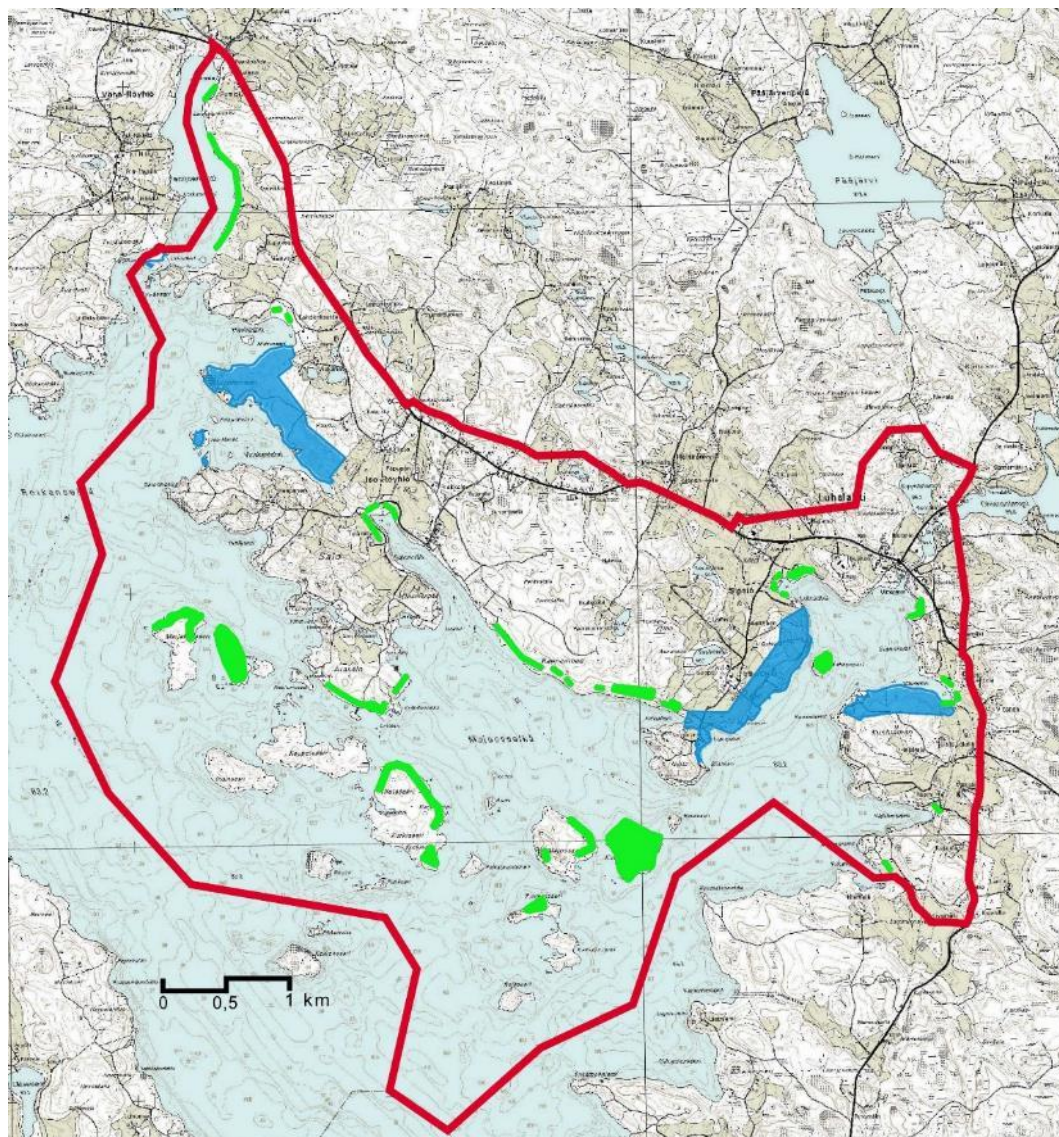
Inventoinnin tuloksena voitiin tarkentaa muutamien alueella sijaitsevien esihistoriallisten kohteiden tietoja. Inventoinnin suuriman ryhmän muodostavat historiallisen ajan kohteet, joista useimmat sijoittuvat yhä nykyisin asutulle alueelle. Iso-Röyhiön ja Luhalahden kohteet ajoittuvat kivikaudelta historialliselle ajalle, mikä kertoo osaltaan alueen merkityksestä eri aikakausina. Kokonaisuutena alueen esihistorialliset ja historiallisen ajan kohteet muodostavat hienon kokonaisuuden.

ARKISTO-JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuksen laji:	arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Inventoija:	FM Kalle Luoto
Kenttätöaika:	21.9., 30.9., 1.11., 8.12, 9.12., 23.12.2016 11.12.2017 30.11.2018 ja 5.12.2018
Peruskartta:	PK 2122 12, 2124 03
löydöt	KM 41213:1-2 asuinpaikkalöytöjä, Kvartsi-iskoksia
Aikaisemmat tutkimukset:	Adel, Vadim 2005: Ikaalinen Iso-Röyhiö Paasto. Ranta-asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2005. Pirkanmaan maakuntamuseo. Ailio, Julius 1903. Havainnoita Linnansaaresta Ikaalisissa. Museovirasto. Hilden, Karin 1943. Kertomus Ikaalisten pitäjän v. 1943 ja 1946 tehdystä kiinteiden muinaisjäännösten etsiskelymatkoista. Museovirasto. Koskimies, Mirja 1970: Ikaalisten pitäjän kiinteät muinaisjäännökset. Raportti. Museovirasto/arkeologian osaston arkisto. Pälsi, Sakari 1942. Ikaalinen, Sipsiö, Vähä-Eskeli. Museovirasto. Salmo, Helmer 1949. Hautakummun tutkiminen Ikaalisten Sipsiön kylän Vähä-Eskelin talon maalla kesällä 1948. Museovirasto.

1 Johdanto

Tämä selvitys laadittiin Ikaalisten Iso-Röyhiön ja Luhalahden rantaosayleiskaavan suunnittelualueella. Alue sijoittuu Kyrösjärven luoteis-osaan Iso-Röyhiön, Luhalahden ja Sipsiön kylien alueille. Alueelta tunnetaan entuudestaan viisi muinaisjäännettä, Arasalon linnavuori, Arasalon kivikautinen asuinpaikka, Paasto 1 (kivikautinen asuinpaikka) ja Paasto 2 (viljelyröykkiö) sekä rautakauden kalmisto Yli-Oja. Työssä huomioitiin esihistorialliset ja historialliset muinaisjäännökset sekä muut arkeologiset kohteet. Työ kohdennettiin erityisesti uusien rakennuspaikkojen alueille, joille pääosa maastotöistä keskittyi. Muu osa tutkimusalueesta käsiteltiin yleisluonteisesti, siten, että tärkeimmille alueille tehtiin maastotarkastuksia.

Kartta 1. Inventointialueen kartta. Ei mittakaavassa.
Työ keskittyi kartassa punaisella viivalla rajatulle alueelle poissulkien sinisellä merkityt alueet. Mahdollinen muuttuva maankäyttö kohdistuu vihreällä merkityille alueille, joille maastotyöt keskittyivät. Sinisellä merkityille alueille tehtiin täydentäviä tarkastuksia.

2 Inventointialue

Inventointialue sijoittuu Ikaalisiin Kokemäenjoen vesistöön kuuluvan Kyrösjärven rannalle noin 10 kilometrin etäisyydelle Ikaalisten keskustasta koilliseen. Länsireunastaan inventointialue rajautuu Kyrösjärven Penijoenlahteen, eteläosastaan Ylöjärven kaupungin rajaan ja pohjoisessa rajana pääosiltaan on Luhalahdentie. Suuri osa inventointialueesta on havupuuvaltaista metsää tai peltoa. Maasto on vaihtelevaa, epätasaista ja useissa paikoin kivikkoista. Maaperä on hiekkamoreenia tai savea. Osa aiemmin 1800- ja 1900-luvulla viljelyyn otetusta peltoalasta on viimevuosikymmeninä metsittynyt.

Ikaalisten arkeologisen perusinventoinnin teki M. Koskimies vuosina 1970-1971, jolloin Koskimies liikkui myös Luhalahden, Sipsiön ja Iso-Röyhiön kylien alueella. On kuitenkin todennäköistä, että alueella tehdyt tarkastukset kohdistuivat lähinnä tunnettujen kohteiden tarkastamiseen. Pienempialaisia inventointeja selvityksiä on alueella tehty mm. 2006, jolloin Vadim Adel inventoi Iso-Röyhiön Paaston ranta-asema-kaava aluetta.

Kuva 1. Alueella sijaitsee useita metsittyneitä peltoja.

2.1 Kyrösjärvi

Ikaalisten alue vapautui jäästä noin 9000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Ikaalisten kohdalla jääpeite eteni kohti pohjoista noin 300 metrin vuosivauhtia, tosin tilapäisesti eteneminen pysähtyi jolloin savikerrosten päälle kertyi moreenikerrostumia (Alhonen 1988; 1991). Sulamisen jälkeen alueen peitti Yoldiameri. Itämeren Ancyclusjärvi vaiheen aikana alue alkoi kohota vedestä. Alhosen mukaan 7000 vuotta ennen ajanlaskun alkua Kyrösjärvi muodostui itsenäiseksi altaaksi. Timo Jussilan mukaan kuroutuminen olisi tapahtunut hieman myöhemmin Litorinameren aikaan noin 6000 vuotta ennen ajanlaskun alkua.

Timo Jussilan (2002) mukaan Kyrösjärven korkeustaso 90 m mpy vastaisi karkeasti arvioiden Kyrösjärven merestä kuroutumistasoa noin

6000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Kyrösjärven pinta on nykyisin noin 83 metrin korkeustasolla. Ennen vuoden 1865 järvenlaskua sen pinnan taso oli noin 85 – 85,5 m mpy, jolloin järven pintaa laskettiin kuusi jalkaa (noin 1,8 m). Tätä aikaisemmin Kyröskoskea perattiin vuosina 1828–31, jolloin Kyrösjärven pinta laski noin neljä ja puoli jalkaa (noin 1,3 m). 1800-luvun alkupuolella Kyrösjärven pinnankorkeus on ollut korkeuskäyrän 86 m mpy tienoilla. Vanhat rantatörmät näkyvät maastossa korkeuskäyrän 86 m mpy yläpuolella selkeinä muodostumina.

Kuva 2. Kyrösjärven saaria kuvattuna Iso-Röyhiön Isojakokartassa (1830-1843). Kuvan yläreunassa näkyvä Arasalo (Arosalo) on saari.

Kuva 3. Kyrösjärven saaria kuvattuna Iso-Röyhiön Isojakokartassa (1830-1843). Taustakarttana peruskartta vuodelta 1955. Saarten pinta-ala on kasvanut huomattavasti.

2.2 Asutus

Asutus levisi esihistoriallisella ajalla Kokemäenjoen vesistöön kuuluvan Kyrösjärven reitin järvien rannoille. Vesistö ja harjut muodostivat jo esihistoriallisella ajalla kulkureitin Suomenselän eräalueille sekä Pohjanmaalle.

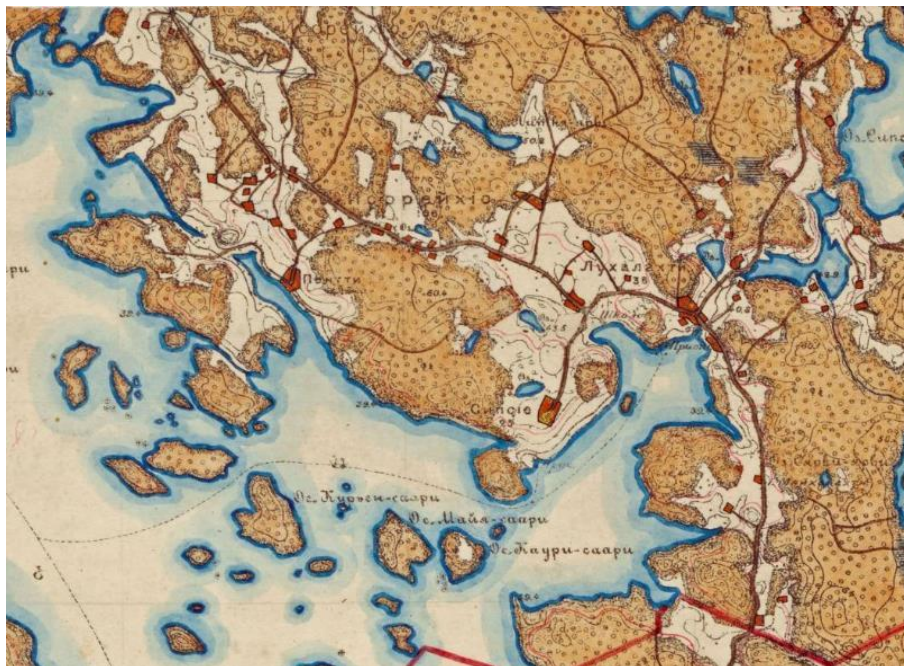
Suunnittelualueelta tunnetaan entuudestaan kivikautisia asuinpaikkoja ja irtolöytöjä. Kivikautisia asuinpaikkoja ovat Arasalon asuinpaikka ja Paasto 1. Alueen kylistä ainakin Iso-Röyhiö ja Sipsiö ovat ilmeisesti syntyneet jo rautakaudella. Iso-Röyhiön Kylän luoteispuolella on rautakautinen kalmisto Yi-Oja ja eteläpuolella Majoosselän rannalla kohoaa Arasalon linnavuori. Sipsiön mailta on löydetty rautakautista esineistöä 1940-luvulla, mutta kiinteitä muinaisjäännöksiä alueelle ei ole merkitty.

Kuva 4. Ote Yläsatokunnan kartasta vuodelta 1600-luvulta. Punaisella ympyrällä on merkitty inventointialue. Kartasta voidaan erottaa Iso-Röyhiön, Helteen, Sipsiön ja Luhalahden kylät.

Keskiajalla Kyrösjärven rannat olivat kyläasutuksen rajaseutua, jonka lahtien rannoille syntyivät kylät. Keskiajan lopulla järven suurimman kylän muodosti Iso-Röyhiö, joka 14 taloa tekivät siitä yhden maakunnan suurimmista kylistä. Iso-Röyhiön naapurikylät Luhalahti (5 taloa) ja Sipsiö (5 taloa) olivat pienempiä. Pienemmän kylä muodosti Helteen kahden talon kylä. Historiallisesti alueen kylät kuuluvat Viljakkalan neljänneksen eli Seläntaustaan. Kyrösjärvi muodosti vanhastaan rantakylille hyvän vesiyhteyden kunnan keskusta. Maareittejä pitkin matka oli huomattavasti hankalampi. Kyrösselän itäpuoliset kylät saatiin yhdistettyä vasta 1850-luvulla, kun järven itäpuolelle saatiin rakennettua Seläntaustantie.

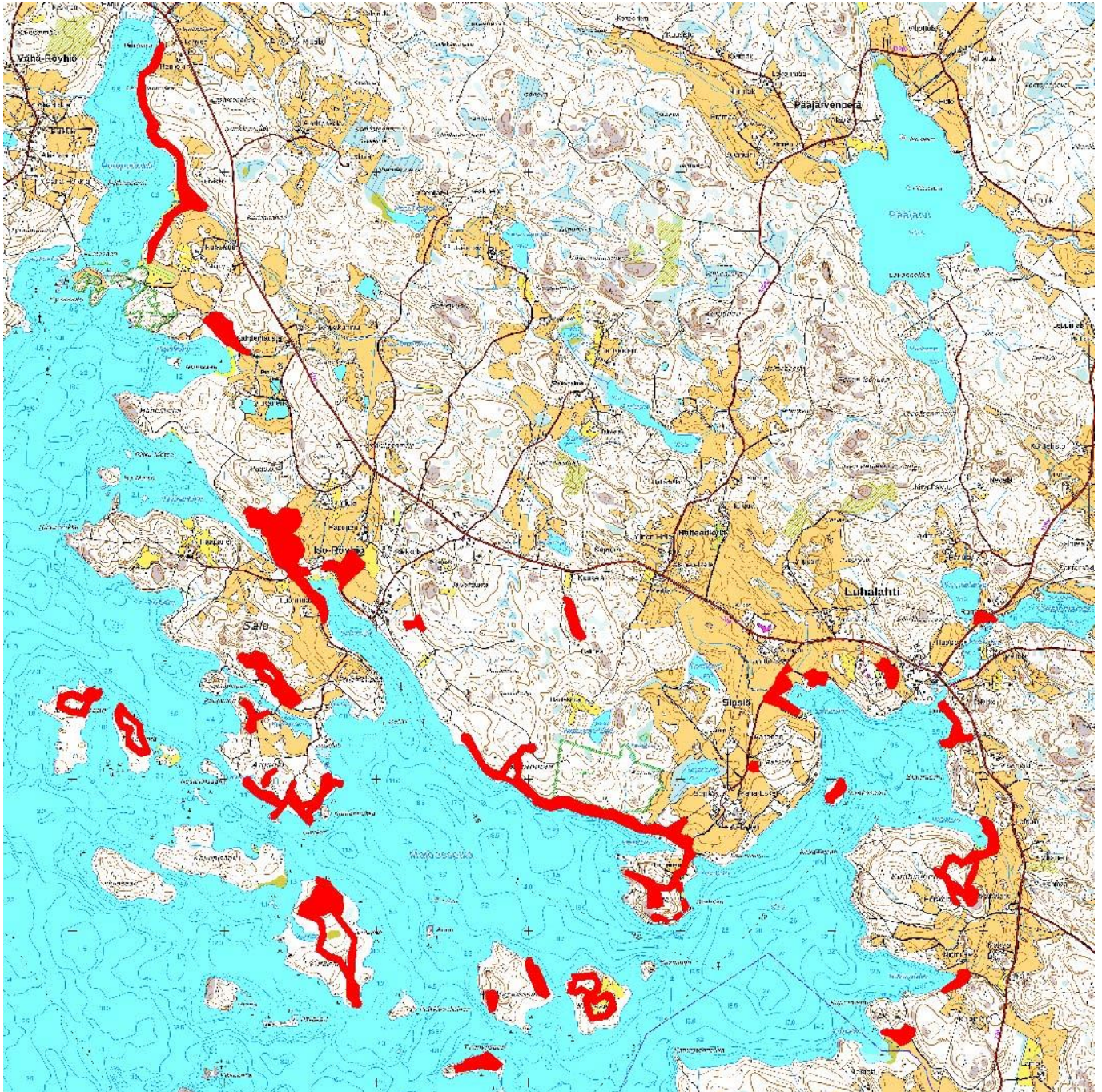
Iso-Röyhiö käsitti oikeastaan kaksi kylää, Kyrösjärven rannassa sijaitsevan Röyhiön eli Alaskylän ja hieman ylemmäksi syntyneen Rautamäen, jota myöhemmin epävirallisesti kutsuttiin Yliskyläksi. Rautamäen nimi jäi 1600-luvun kuluessa käytöstä. Kylä oli 1540-luvulla taloluvultaan Ikaalisten suurin. Rautamäen taloja olivat kolme Talonen nimellä tunnettua taloa, kaksi Paastoa, yksi Papunen sekä muutama muu tila, jotka hävisivät jäljettömiin. Alaskylän suurin talo oli kaksi Iitua, Pentti, Laukkala, Säippä sekä Pasko eli Mansikka. Helteen kylään kuului vain kaksi taloa, Pertta ja Heltee. Helteen tiloista tuli myöhemmin Alanen ja Ylinen. Luhalahden kylä oli viisitaloinen tiiviisti rakennettu kylä nykyistä pidemmän Luhalahden rannalla. Kylän talot olivat vuoden 1546 maakirjassa Köndzi, Upari, Sotka ja Haikara. Sotkan tilasta muodostettiin 1557 myös Ronkka. Sotkan tilalle tuli myöhemmin 1500-luvulla Kamppi. Sipsiön kylässä oli vuonna 1540 viisi taloa, joista vuosisadan loppuun tullessa hävisi kaksi, joiden maat liitettiin säilyneisiin taloihin jotka olivat Eskeli, Haima ja Seppä.

Kartta 2. Ote Senaatin kartaston kartasta 1900-luvun alusta. Kuvassa Iso-Röyhiön, Sipsiön, Helteen ja Luhalahden kylät 1900-luvun alussa. Peltoala on nykyistä laajempi. Maantien varteen sekä Huopionkosken alajuoksulle Kuruntien risteyksen ympäristöön on syntynyt asutusta kylien perinteisten keskusalueiden ulkopuolelle. Saaret, mm. Arasalo ja Salosaari vaikuttavat asuttomilta.

3 Menetelmät

Työn lähtötietoa-aineistoina on käytetty aiempia selvityksiä, kirjallisuutta sekä vanhoja karttoja. Esityövaiheessa tarkasteltiin myös muinaisjään-
nösrekisterin tietoja koskien alueen ja sen lähistön kiinteitä muinais-
jäännöksiä ja tutustuttiin alueen vesistö- ja tutkimushistoriaan.

Kartta 3. Maastossa tarkastetut alueet. MK 1 : 40 000.

Inventoinnin kenttätöitä tehtiin loppuvuodesta 2016 ja niitä täydennettiin vuosina 2017 ja 2018. Maastotöissä keskityttiin erityisesti tarkastamaan muuttuvan maankäytön alueita, minkä lisäksi tehtiin tarkastuksia arkeologisesti potentiaalisille alueille. Osaa tarkastusten kohdentumisesta ohjasi pintapöimintään soveltuvien peltöjen tila sekä myös alueen

yleinen saavutettavuus. Inventointimethodina olivat kentällä käytössä silmämääräinen havainnointi, koepistojen tekeminen sekä koekairaukset. Suunniteltujen muuttuvan maankäytön alueiden lisäksi alueella suoritettiin kynnöksellä olleiden peltoalojen pintapoimintaa. Työssä keskityttiin etsimään pyyntikulttuurin asuinpaikkoja korkeustasolta 85 – 100 m mpy.

Kohteita ja inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla digitaalivalokuvia ja paikantamalla tehdyt havainnot satelliittipaikanninta (tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Kohteiden koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN -tasokoordinaatteina. Jälkityövaiheessa digitaalivalokuvat luettelointiin Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon ja kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen Map Info- GIS paikkatieto-ohjelmistoa.

3.1 Tarkastetut saaret

Inventoinnin yhteydessä toteutettiin maastokäynti alueen saarissa. Saarien inventoinnin kohdentamisessa käytettiin Ikaalisten kunnasta saatua karttaa, johon oli hahmoteltu tulevien rakennuspaikkojen sijoittumista.

Tuppiluhdan saaren rannat olivat melko kivisiä. Saaren itäosassa on entistä peltoa, joka on raivattu vesijättömaalle. Peltojen yhteyteen on pysytetty talousrakennuksia ja sauna. Rakennukset ajoittunevat viimevuosisadan taitteeseen.

Kuva 5. Entistä peltoa Marjakassaaren sisäosissa. Vanhojen peltojen laidoille on kerätty kiviä mataliksi valleiksi. Maastossa erottuu myös suoria kaivantoja, entisiä pelto-ojia.

Marjakassaaren pohjoisosat ovat hiekka- tai moreenipohjaisia. Länsirannan saaren pohjoispään korkeimman kohdan itäpuoliset alueet ovat olleet laajalti raivattu pelloksi, joista voidaan havaita merkkeinä kivivalleja, oja ja kellarikuoppia. Pellot ovat olleet käytössä 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Saaren koillisosissa maannos oli hiekkainen ja sinne kaivettiin muutamia koekuoppia.

Nykyinen Hietasaari ja Kurkisaari ovat muuttaneet selkeästi muotoaan ja yhdistyneet Kyrösjärven vesistön laskun jälkeen. Saarella on moreenimaata ja sen pohjoisosissa on kalliota. Eteläosa on melko kivinen ja sen eteläosissa on jäiden muodostamia kivivalleja. Vuoden 1959 peruskarttaan on saaren eteläosaan merkitty talousrakennus, jonka ympäristöä on tasattu ja raivattu kentäksi. Paikan merkitys ei inventoinnin yhteydessä selvinnyt.

Hietasaaren länsiosassa on moreeni ja hiekkapohjaista maata, joka oli tullut esiin muutamissa tuulenkaadoissa. Tälle pienialaiselle alueelle kaivettiin tuloksetta koekuoppia, mahdollisen esihistoriallisen asutuksen paikantamiseksi.

Kuva 6. Raivattu ja tasattu maanpinta Hietasaaren eteläosissa.

Tynnyrisaari on muodostunut kahdesta pienemmästä saaresta vedenlaskun tuloksena. Saaren itä ja länsipään välissä on matalampi hiekkainen alue. Saaren kallioisessa länsipäässä sijaitsee kesäasunto. Tynnyrisaaren keskivaiheilla on ollut peltoa.

Majoossaaren länsirannalla on jyrkkärinteinen avokallio. Itäranta on loivapiirteisempi ja siellä on sijainnut aiemmin peltoja. Saaren poikki kulkee Sipsiön ja Iso-Röyhön raja.

Kaurasaaren keskiosissa sijaitsee autioitunut maatila talousrakennuksineen. Saaressa on pidetty lehmiä. Kaurasaaren keskiosiin on raivattu laajasti peltoa. Historiallisten karttojen perusteella saaren asutus on syntynyt 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa, todennäköisesti sen jälkeen kun järvenlaskun tuloksena oli syntynyt tarpeeksi viljeltävää maa-alaa. Autioituminen on tapahtunut muutamia vuosia sitten.

Kuva 7. Kaurasaarella sijaitsee autioitunut maatila. Rakennukset edustavat perinteistä rakentamista.

Rahkosaari on pienehkö saari Luhalahdessa. Saaressa sijaitsee partio-laisten leiri, johon kuuluvia rakenteita (sauna, keittokatos, puucee) saarella on useita. Lisäksi saarella on kellarin jäännökset. Saari on hyvin matala ja melko kivinen. Isojakokartoissa ainoastaan sen eteläkärki näkyy pienenä karina.

3.2 Tarkastetut ranta-alueet

Maastotarkastusten kohdentamisen apuna käytettiin aiempia kohdetietoja sekä Ikaalisten kunnasta saatua karttaa, johon oli hahmoteltu mahdollisia tulevia rakennuspaikkoja ranta-alueilla. Inventoinnissa pyrittiin tekemään pintapöimintää otollisiksi katsotuilla alueilla, joilla pelto oli kynnetty ja peltopöimintaolosuhteet otolliset.

Alueen maankäyttö ja rakentaminen on ollut voimallista erityisesti 1800-luvun lopulla ja 1900-luvulla, jolloin uusia alueita on otettu viljelyn piiriin, asutus on laajentunut uusille alueille ja uittotoiminta on ollut vilkasta. Sadan vuoden takainen rakentaminen näkyi maastossa mm. kivenottoaikkoina. Myöhemmin 1900-luvun aikana monet aiemmin viljelyksessä olleet peltoalueet ovat metsittyneet. Entisten peltujen

alueilla voi yhä havaita pelto-ojia ja peltojen reunoilla niiltä raivattuja kiviä.

Peninjoenlahden itärannan rakentamiselle suunniteltu rantavyöhyke tarkastettiin inventoinnin yhteydessä. Ranta-alueella oli moreenipohjaisen metsän lisäksi nykyisiä ja entisiä pelloja. Suuri osa rantavyöhykkeestä on vesijättömaata.

Hänhilahden koillisrannan rakentamiselle kaavailtu alue on rantakoivikkoa. Alue ei vaikuta potentiaaliselta muinaisjäännösnäkökulmasta.

Iso-Röyhiö ja Yli-Ojan pelloja tarkastettiin tunnettujen muinaisjäännösten lähiympäristössä. Pellot olivat osittain kyntämättä ja tarkastuksia Iso-Röyhiön kylän ympäristössä ei voitu tehdä.

Kuva 8. Ikaalisten Iso-Röyhiön länsipuolisia pelto- ja ranta-alueita. Taustalla muinaisjäännöskohde Yli-Oja. Osa pelloista oli kynnetty ja olosuhteet inventoinnin toteuttamiselle olivat kohtalaisen hyvät. Kuvattu 29.12.2016.

Majoosselän koillisrannalla tarkastettiin rakentamiseen suunniteltua rantavyöhykettä. Rantavyöhyke oli suurelta osin moreenirinnettä, jossa kasvoi mäntymetsää. Kauempana rannasta, erityisesti Iso-Röyhiön kylän puolella, maasto oli nuorta metsää ja metsittynyttä entistä peltoa, jossa havaintomahdollisuudet olivat heikot.

Arasalossa tarkastettiin saaren lounaisosia, pääasiassa rakentamiseen suunniteltuja ranta-alueita. Ranta-alueet olivat pääasiassa vesijättömaata ja osin entistä pelloja.

Salonmaan alueelta tarkastettiin rakentamiseen suunniteltuja ranta-alueita Tuomimäen tilan pohjoispuolella. Alueen pellot olivat kynntämättä ja havainto-olosuhteet heikot. Matala rantavyöhyke on vesijättömaata.

Kuva 9. Osa pelloista oli tarkastushetkellä kynntämättä. Kuva Salonmaan saaren luoteisosasta 9.12.2016.

Noitasaaren rannoilla on runsaasti mökkejä. Inventoinnin yhteydessä käytiin läpi saaren sisäosia ja avokalliota mahdollisten röykkiöiden paikantamiseksi.

Sipsiön kylän alueella tarkastettiin kynnettyjä peltoja erityisesti Kirkkolahden rantojen tuntumassa. Kylän lähiympäristön pellot olivat kynntämättä.

Iso- ja Vähä-Eskelin peltoja Soronniemen ympäristössä tarkastettiin vuonna 2018. Peltoalueen eteläosassa on useita viljelyraunioita.

Luhalahden koulun itäpuolen peltoalue oli kynnetty joulukuun lopulla 2016 ja osia siitä päätettiin tarkastaa, koska olosuhteet olivat hyvät. Havaintoja muinaisjäännöksistä ei tehty.

Luhalahden kylän ympäristössä pääosa pelloista oli kynntämättä. Rannan läheisyydessä tarkastettiin suunnitellut rakennuspaikat, joista Luhalahden pohjukan pelto oli kynnetty. Lahden eteläranta oli kynntämättä.

Kuva 10. Luhalahden pohjoisrantaa 9.12.2016.

Huopionkosken rantoja tarkastettiin osittain. Rantalan talon lounaispuolella on kuruntien laidassa vanha hiekkakuoppa, jonka ympäristössä maasto vaikutti muinaisjäännökselle sopivalta. Ei havaintoa muinaisjäännöksestä. Myllyn ja sahan ympäristössä havaittiin aiemmasta myllytoiminnasta kertovia vesirakenteita ja kanavia. Koskialuetta on muokattu voimakkaasti viimeisen noin 100 vuoden aikana mm. uittotoiminnan yhteydessä.

Huopionkosken eteläpuolella uimarannan ympäristössä maaperä on hiekkainen. Pääosin hiekkarannan ympäristö on paljastunut vedenalta Kyröjärven pinnanlaskun tuloksena. Paikalla on uittotoiminnasta kertova nippu-uittolaituri ja Kyrö Oy:n uittosuuli.

Mäihälälahden pohjukkaan suunnitellut rakennuspaikat tarkastettiin. Rakennuspaikat ovat vesijättömaalla ja ympärivät pellot olivat kyntämättä. Alueella kasvoi runsaasti nuorta metsää ja pensaita. Alue oli melko kostea.

Nälkämälahden pohjukassa tarkastettiin pellonreunaa ja puron lasku-uomaa. Tarkastetun alueen eteläpuolella maasto nousee jyrkästi notkelmasta. Suunnitellut rakennuspaikat sijoittuvat vesijättömaalle.

Kuva 11. Mähälähden pohjukka 9.12.2016.

Kujunlahden pohjukka oli kyntämätöntä peltoa, vesijättömaata. Alue ei vaikuttanut erityisen sovelialta esihistorialliselle asutukselle.

3.3 Tulevaisuudessa mahdollisesti tarkastettavia kohteita

Iso-Röyhiön luoteispuolella Luhalahdentien ja Koskelantien risteyksen pohjoispuolella on peruskarttaan merkitty kohde nimeltä "Lasaretinahde". Paikallisten mukaan paikalla on ollut Suomen sodan (?) aikana kenttäsairaala. Kohdetta ei kyetty maastossa paikantamaan. Todennäköisesti kohde sijaitsee tarkastelualueen ulkopuolella.

4 Tulokset

Iso-Röyhiön ja Luhalahden rantaosayleiskaavan suunnittelualueella toteutettu arkeologinen inventointi kohdentui suunnitelluille rakennuspaikoille. Useimmat suunnitelluista rakennuspaikoista sijoittuvat Kyrösjärven pinnanlaskun tuloksena syntyneille vesijättömaille. Tämän lisäksi tarkastettiin alueen aikaisemmin tunnettuja kohteita sekä muutamia historiallisen ajan kohteita. Inventoinnin tuloksena voitiin tarkentaa muutamien alueella sijaitsevien esihistoriallisten kohteiden tietoja. Eri-tyisesti kivikautisen asuinpaikan Paasto 1 rajausta laajennettiin uusien havaintojen perusteella. Inventoinnin suuriman ryhmän muodostavat historiallisen ajan kohteet, joista useimmat sijoittuvat yhä nykyisin asutulle alueelle. Kaikkiaan inventoinnissa tarkastellaan 11 historiallisen ajan kohdetta ja kuutta esihistoriallista kohdetta.

Iso-Röyhiön ja Luhalahden kohteet ajoittuvat kivikaudelta historialliselle ajalle, mikä kertoo osaltaan alueen merkityksestä eri aikakausina. Kokonaisuutena alueen esihistorialliset ja historiallisen ajan kohteet muodostavat hienon kokonaisuuden.

Kalle Luoto, FM, arkeologi

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

5 Lähteet

Painamattomat lähteet:

Adel, Vadim 2005: Ikaalinen Iso-Röyhiö Paasto. Ranta-asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2005. Pirkanmaan maakuntamuseo.

Ailio, Julius 1903. Havainnoita Linnansaaresta Ikaalisissa. Museovirasto.

Hilden, Karin 1943. Kertomus Ikaalisten pitäjän v. 1943 ja 1946 tehdystä kiinteiden muinaisjäännösten etsiskelymatkoista. Museovirasto.

Jussila, Timo 2002: Ikaalinen. Kyrösjärven rantaosayleiskaava osa 1 - alueen (Kolkko, Sikuri, Vähäröyhiö, Leutola) muinaisjäännösinventointi 2002. Mikroliitti Oy.

Koskimies, Mirja 1970: Ikaalisten pitäjän kiinteät muinaisjäännökset. Raportti. Museovirasto/arkeologian osaston arkisto.

Pälsi, Sakari 1942. Ikaalinen, Sipsiö, Vähä-Eskeli. Museovirasto.

Salmo, Helmer 1949. Hautakummun tutkiminen Ikaalisten Sipsiön kylän Vähä-Eskelin talon maalla kesällä 1948. Museovirasto.

Painetut lähteet:

Alhonen, Pentti 1988: Tampereen luonnonympäristön kehitysvaiheet. - Tampereen historia I. Tampere. s. 3-50.

Alhonen, Pentti 1991: Satakunnan luonnon geologinen historia. - Satakunnan historia I, 1. Rauma. s. 13-84.

Alhonen, Papunen & Sarkki-Isomaa 1996. Ikaalisten entisen Emäpitäjän historia I, vuoteen 1640, Vammala 1996.

Vappula Jorma 1999. Ikaalisten entisen emäpitäjän historia II, 1641-1721

Markkola Pirjo 2006. Ikaalisten entisen emäpitäjän historia III, Suuresta pohjan sodasta pitäjänjakoon 1721-1852

Nallimaa-Luoto Terhi 2007. Ikaalinen 1853-2000, Nälkämaasta Kylpyläkaupungiksi, Ikaalisten entisen emäpitäjän historia IV, Jyväskylä.

Digitaaliset lähteet:

Historialliset kartat, Kansallisarkisto digitaaliarkisto (<http://digi.narc.fi/digi/>):

Maanmittaushallitus

Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), Pitäjänkartasto

Maanmittaushallitus Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma), Senaatin kartasto

- [Ikaalinen] (XXI-XXII 20-21)
- [Ikaalinen] (XXIII-XXIV 20-21)

Maanmittaushallitus, Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Ikaalisten maalaiskunta

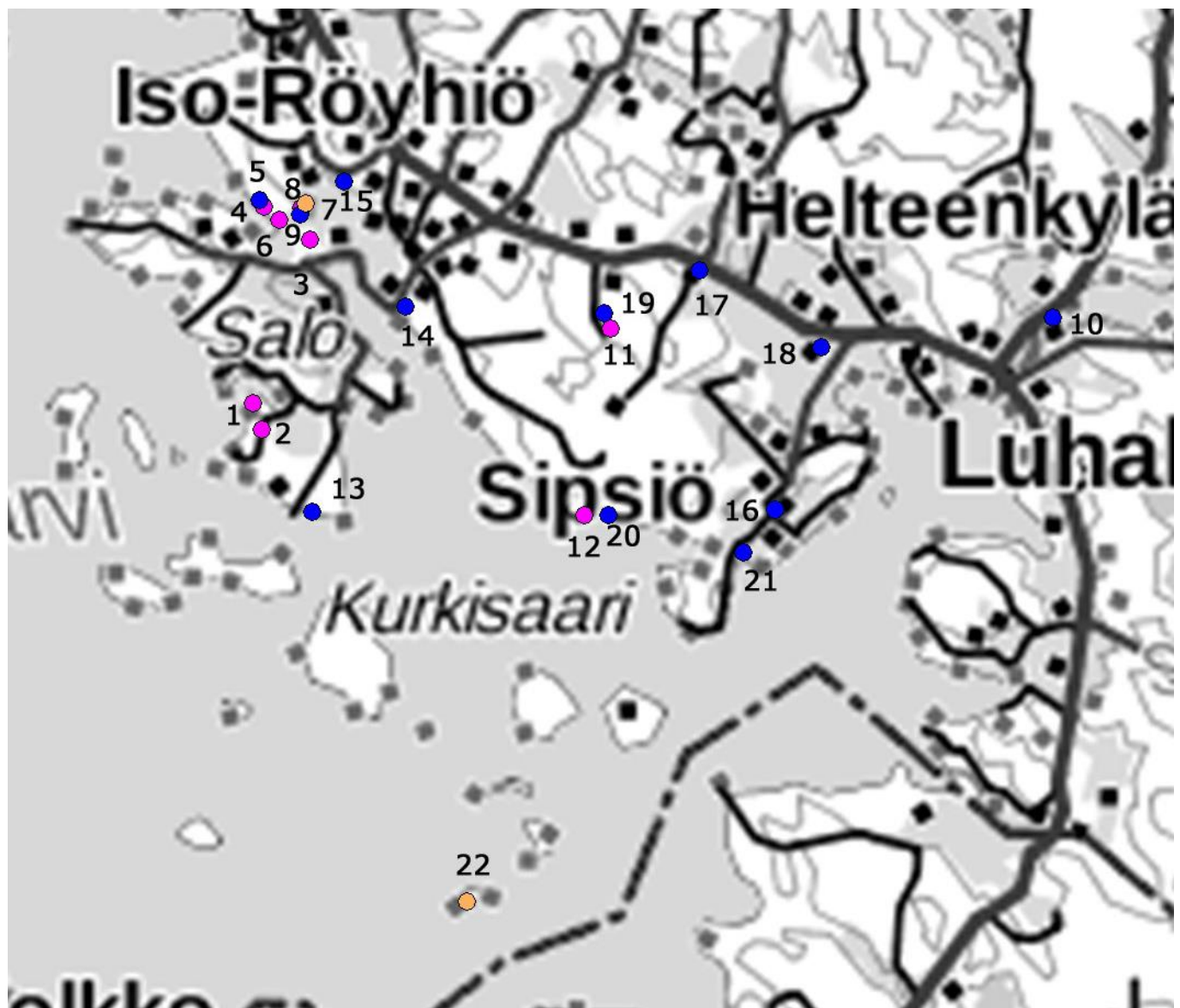
- A19:6/7-66 Isoröyhiö; N:ot 1-18 isojako; kartta, jakokirja ja pyykkiselitys (1843)
- A19:3/3-20 Heltee; [nimeke on kirjattu kokonaisuudessaan (1797-1804)
- A19:29/2-11 Sipsiö; Isojaon täydennys (1870)

6 Kohteet

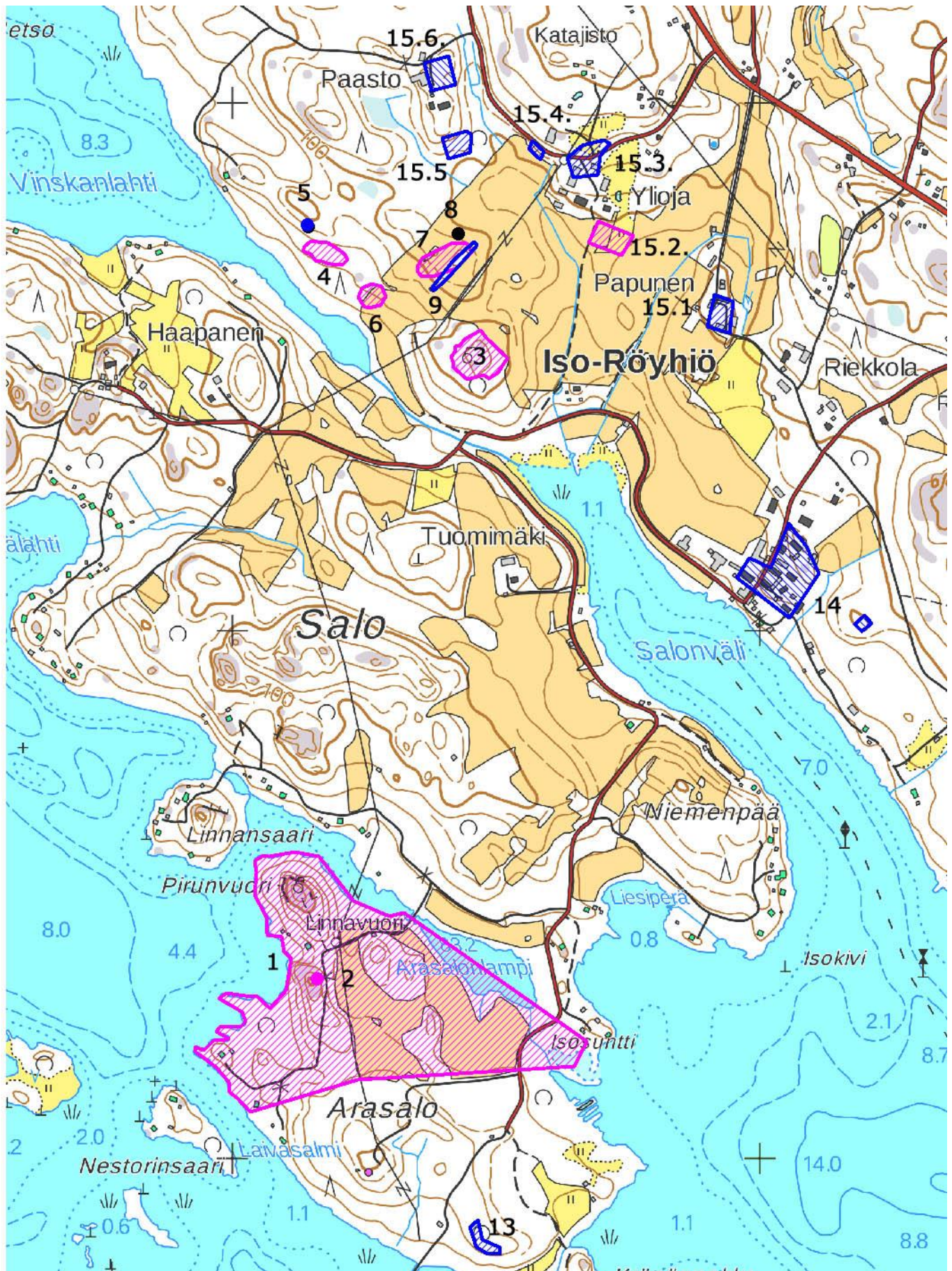
Nimi	laji	MJ tyyppi	Ajoitus	P	I
1. Arasalon linnavuori	kiinteä muinaisjäänös	puolustusvarustukset	rauta-kautinen	6854505	299109
2. Arasalon asuinpaikka	kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	kivikautinen	6854343	299161
3. Yli-Oja	kiinteä muinaisjäänös	hautapaikat	rauta-kautinen	6855511	299456
4. Paasto 1	kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	kivikautinen	6855712	299175
5. Paasto 2	muu kulttuuriperintökohteen	työ- ja valmistuspaikat	historiallinen	6855759	299145
6. Paasto 3	kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	kivikautinen	6855633	299266
7. Paasto 4	kiinteä muinaisjäänös	asuinpaikat	kivikautinen	6855707	299401
8. Töllinmäki	löytöpaikka	löytöpaikka	rauta-kautinen	6855729	299437
9. Töllinmäki 2	muu kulttuuriperintökohteen	työ- ja valmistuskohteet, viljely- röykkiöt	historiallinen aika	6855671	299 396
10. Huopionkosken mylly	muu kulttuuriperintökohteen	työ- ja valmistuspaikat	historiallinen aika	6 855 030	304 050
11. Kiukaankallio	kiinteä muinaisjäänös	kivirakenteet, rajamerkit	historiallinen aika	6 854 965	301 315
12. Rannanlepo	kiinteä muinaisjäänös	kivirakenteet, rajamerkit	historiallinen aika	6 853 815	301 152
13. Arasalon tie	muu kulttuuriperintökohteen	työ- ja valmistuskohteet, viljely- röykkiöt	historiallinen aika	6 853 832	299 469
14. Iso-Röyhiö (Alaskylä)	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, kyläpaikat	historiallinen aika	6 855 100	300 045
15. Rautamäki		Asuinpaikat, kyläpaikat	historiallinen aika	6 855 870	299 670
15.1 Rautamäki Papunen	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 855 599	299 923
15.2 Rautamäki Oja	kiinteä muinaisjäänös	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 855 744	299 716
15.3 Rautamäki Koipela	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 855 873	299 668
15.4 Rautamäki Talonen	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 855 907	299 574
15.5. Rautamäki Kujansuu	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 855 924	299 424
15.6 Rautamäki Paasto	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, talonpaikat	historiallinen aika	6 856 064	299 381
16. Sipsiö	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, kyläpaikat	historiallinen aika	6 853 825	302 320
17. Heltee Pertta	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, kyläpaikat	historiallinen aika	6 855 460	301 920
18. Luhalahti	muu kulttuuriperintökohteen	Asuinpaikat, kyläpaikat	historiallinen aika	6 854 844	302 606

19. Halmela	muu kulttuuriperintö- kohde	raaka-aineen hankintapaikat, kivilouhokset	historiallinen aika	6 855 025	301 295
20. Rannanmaa	muu kulttuuriperintö- kohde	raaka-aineen hankintapaikat, kivilouhokset	historiallinen aika	6 853 810	301 300
21. Soronniemi	muu kulttuuriperintö- kohde	työ- ja valmistus- kohteet, viljely- röykkiöt	historiallinen aika	6 853 581	302 132
22. Rako kivi	mahdollinen muinais- jäännös	kivirakenteet, ra- jamerkit	historiallinen aika	6 851 426	300 425

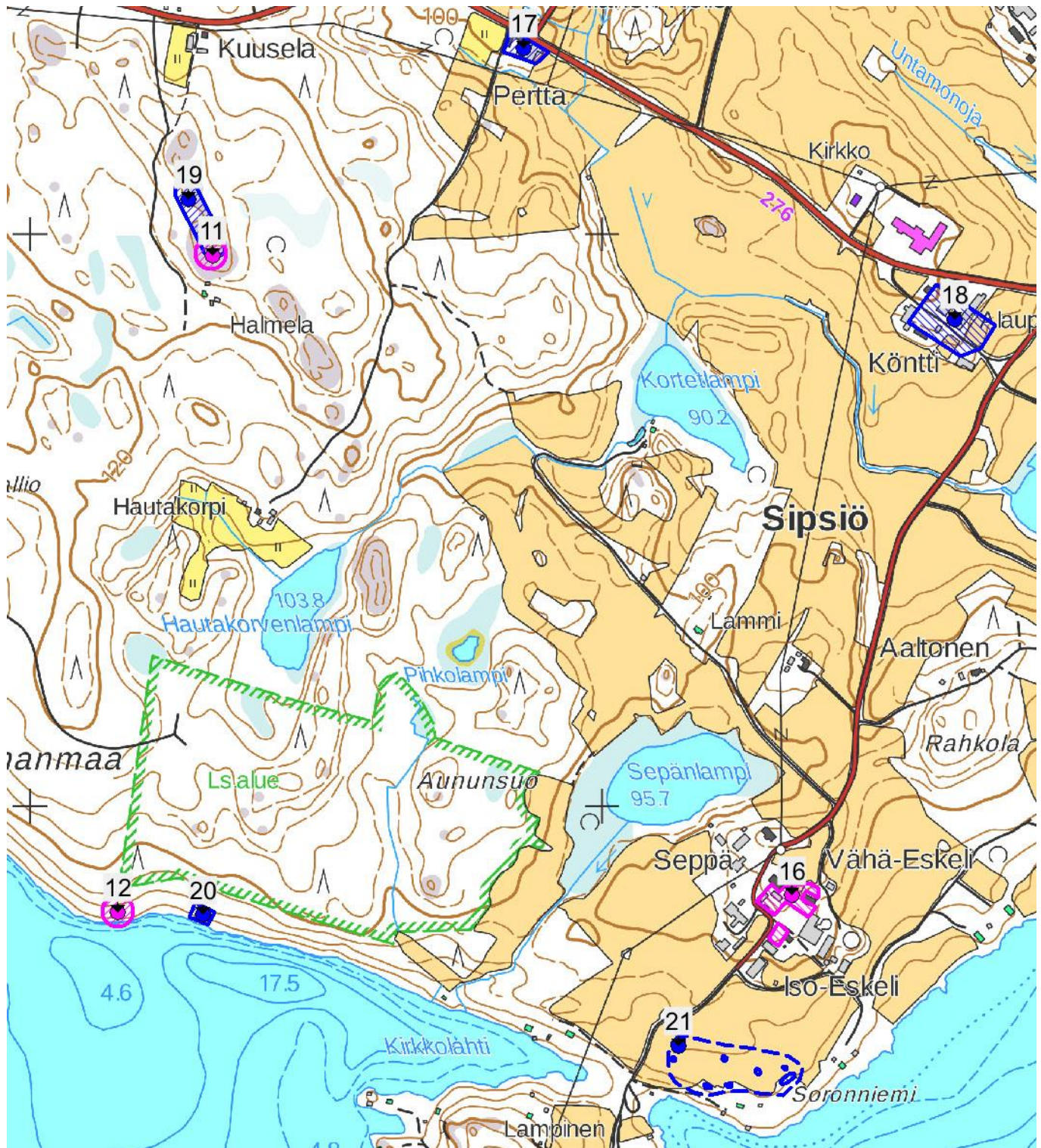
Kohdekartat

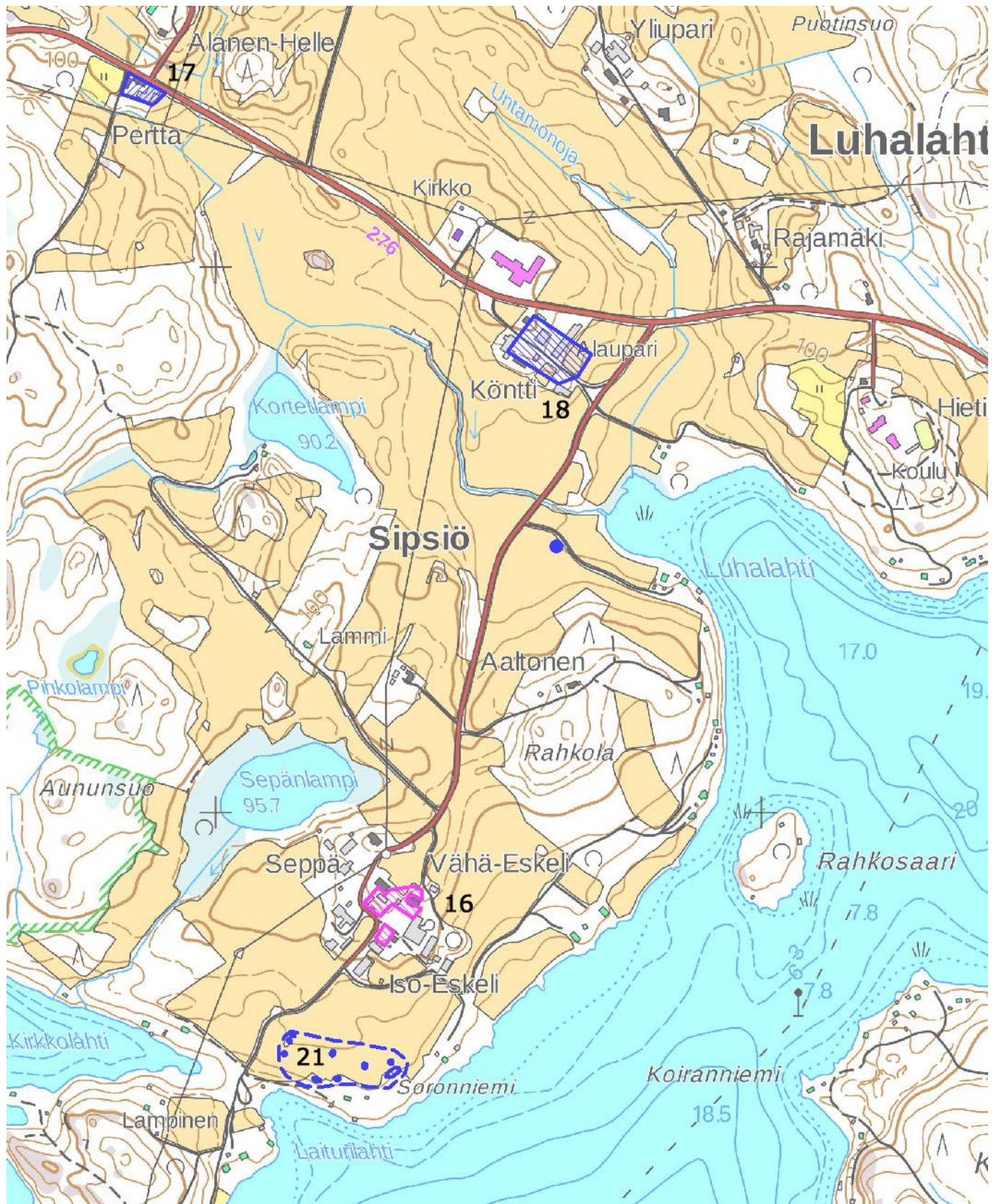
Kartta 4. Raportissa mainitut kohteet ja niiden sijainti. MK 1 : 40 000.

Kartta 5. Kohteet 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 13, 14 ja 15. MK 1 : 10 000.

Kartta 6. Kohteet 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20 ja 21. Mk 1: 10 000.

Kartta 7. Kohteet 16, 17, 18 ja 21. Mk 1: 10 000.

Kartta 8. Kohteet 10 ja 18. Mk 1: 10 000.

1. Arasalon linnavuori (143010027) kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Arasalon linnavuori
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	rautakautinen
Muinaisj.tyyppi:	puolustusvarustukset
Lukumäärä:	1
N	6854505
E	299109
Z/m.mpy	
Koord.selite	Keskikoordinaatit
Peruskartta:	212212 Ikaalinen
Aiemmat tutkimukset:	1891 Hjalmar Appelgren kartoitus 1903 Juluis Ailio kaivaus 1976 Mirja Koskimies inventointi 1998 Olli Soininen tarkastus

Linnavuori sijaitsee Kyrösjärven itärannalla Arasalon saaren pohjoispäässä. Mäen laki on pinnaltaan tasainen ja kooltaan 40 x 70 m (etelä-pohjois-suunta). Se kohoaa noin 20 m Kyrösjärven pintaa korkeammalle. Mäen kiviset seinämät ovat äkkijyrkät lukuun ottamatta etelä-kaakkoiskulmausta, jossa on kivivalleja ja portti. Ennen veden pinnan laskua muinaislinna on ollut todennäköisesti saarella.

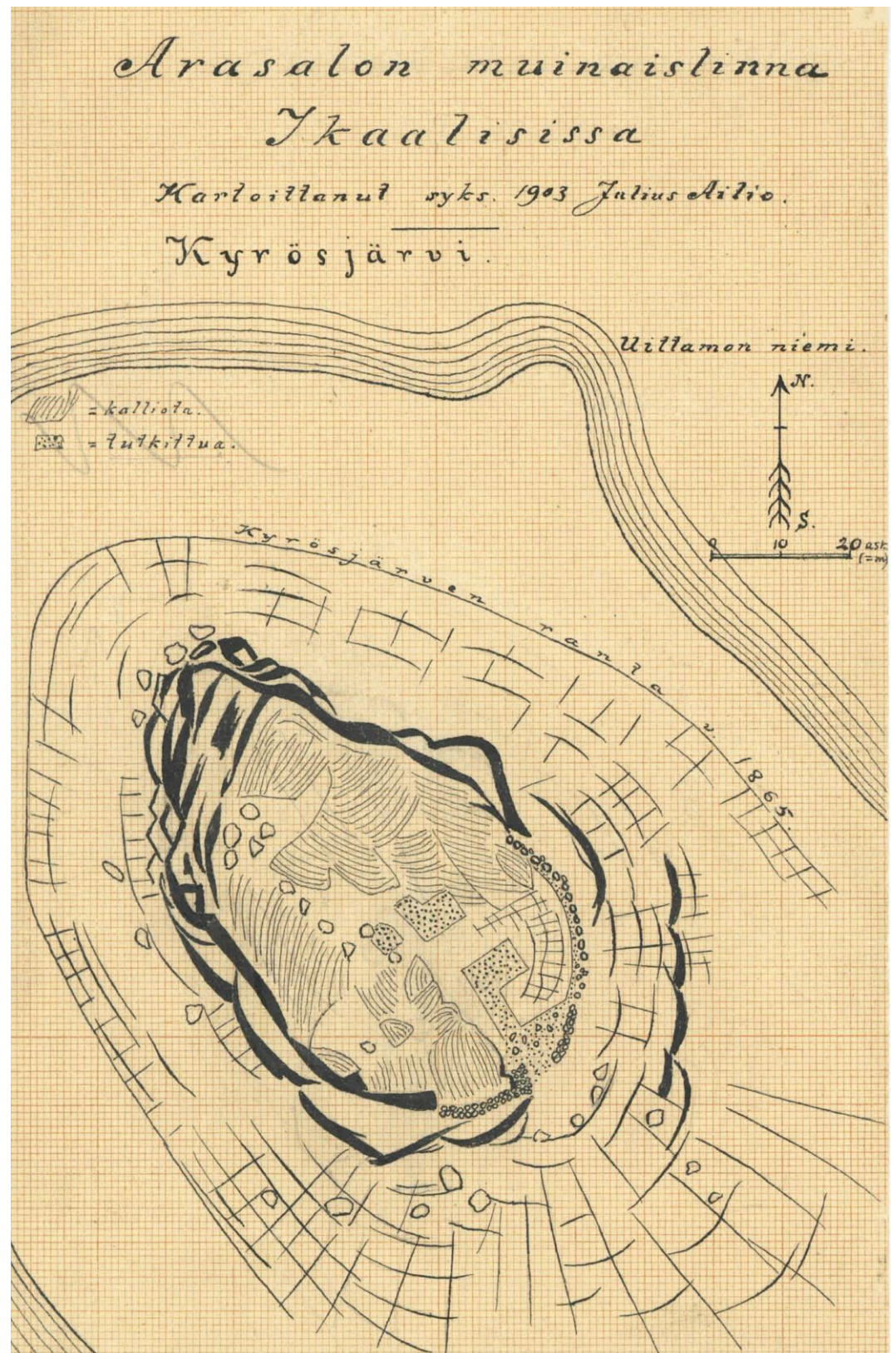
Muinaisjäännöksen ja sen suoja-alueen rajat on vahvistettu lääninhallituksen päätöksellä vuonna 1966. Muinaislinnan lounaispuolelle, vahvistetun suoja-alueen sisäpuolelle on kuitenkin rakennettu kesämökkejä.

Linnavuoren rajat vahvistettu Turun ja Porin lääninhallituksen päätöksellä 21.12.1966.

Havainnot 2016:

Reitti Iso-Röyhiön kylästä muinaislinnalle on opastettu kyltein. Mäen juurelta linnavuoren laelle johtaa rakentamaton polku, jonka alkupäässä on Ikaalinen-Seuran ja maanomistajan pystyttämä opastaulu.

Linnavuoren itärinteellä sammalten peittämät vallinjäännökset erottuvat kohtalaisen hyvin maastossa. Linnavuoren laella on jonkin verran kulkemisen tuloksena tallautuneita alueita, alueen yleisilme on kuitenkin siisti.

Kuva 12. Julius Ailion (1903) piirtämä kartta Arasalon linnavuoresta ja tuolloin tutkituista alueista. Karttaan merkitty valli erottuu maastossa.

Kuva 13. Arasalon linnavuoren samaloitunutta valliä syksyllä 2016.

Kuva 14. Opastaulu linnavuoren itäpuolella tien laidassa.

2. Arasalon asuinpaikka (143010028) kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Arasalon asuinpaikka
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	kivikautinen
Muinaisj.tyyppe:	asuinpaikat
Lukumäärä:	1
N	6854343
E	299161
Z/m.mpy	90
Koord.selite	Muinaisjäännösrekisterin mukaan
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Aiemmat löydöt	KM 18506 Asuinpaikkalöytöjä KM 19949 Asuinpaikkalöytö
Aiemmat tutkimukset:	1903 Julius Ailio kaivaus 1971 Mirja Koskimies inventointi 1999 Olli Soininen tarkastus

Asuinpaikka sijaitsee Kyrösjärven itärannalla Arasalon saaren pohjoisosassa linnavuoren eteläpuolella olevan mäenkumpareen leikkauksessa sekä pellolla noin 120 m kumpareesta kaakkoon. Maaperä paikalla on soraa ja karkeaa hiekkaa. Löydöt paikalta ovat mm. kourutaltoa, kvartsisineitä ja -iskoksia, palanutta luuta.

Asuinpaikka sijoittuu Arasalon linnavuoren suojelualueelle. Linnavuoren rajat vahvistettu Turun ja Porin lääninhallituksen päätöksellä 21.12.1966.

Kohde tarkastettiin 21.9.2016. Ei uusia havaintoja.

Kuva 15. Arasalon kivikautista asuinpaikka sijaitsee osin pellolla. Pelto kasvoi tarkastushetkellä heinää.

3. Yli-Oja (143010030) kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Yli-Oja
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	rautakautinen
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat
Lukumäärä:	20
N	6855511
E	299456
Z/m.mpy	105
Koord.selite	
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Aiemmat löydöt	KM 2501:37-40 Solki, rautaholkki ym.
Aiemmat tutkimukset:	1943 Karin Hilden inventointi 1971 Mirja Koskimies inventointi

Röykkiöt sijaitsevat Kyrösjärven Salonvälin lahden luoteispäässä korkealla kalliomäellä talosta 350 m lounaaseen. Röykkiöitä on 16. Niiden halkaisijat vaihtelevat 1 - 4 m:in. Osa on maasekaisia. Osa röykkiöistä on peltoröykkiöitä. Yliojan maalta on löydetty rautakautisia löytöjä (KM 2501:37-40, mm. rengassolki) vuonna 1885.

Mirja Koskimies (1971: 89) arvelee inventointiraportissaan, että mäen laella saattaa sijaita jäänteitä vanhoista (rautakautisista) pelloista.

Kuva 16. Yli-Ojan kalmisto kuvattuna luoteesta vuonna 1969 (Koskimies 1971:90). Nykyisin puuston peittämä mäki on kuvaushetkellä puuton avokallio. Kuva on todennäköisesti otettu lännestä.

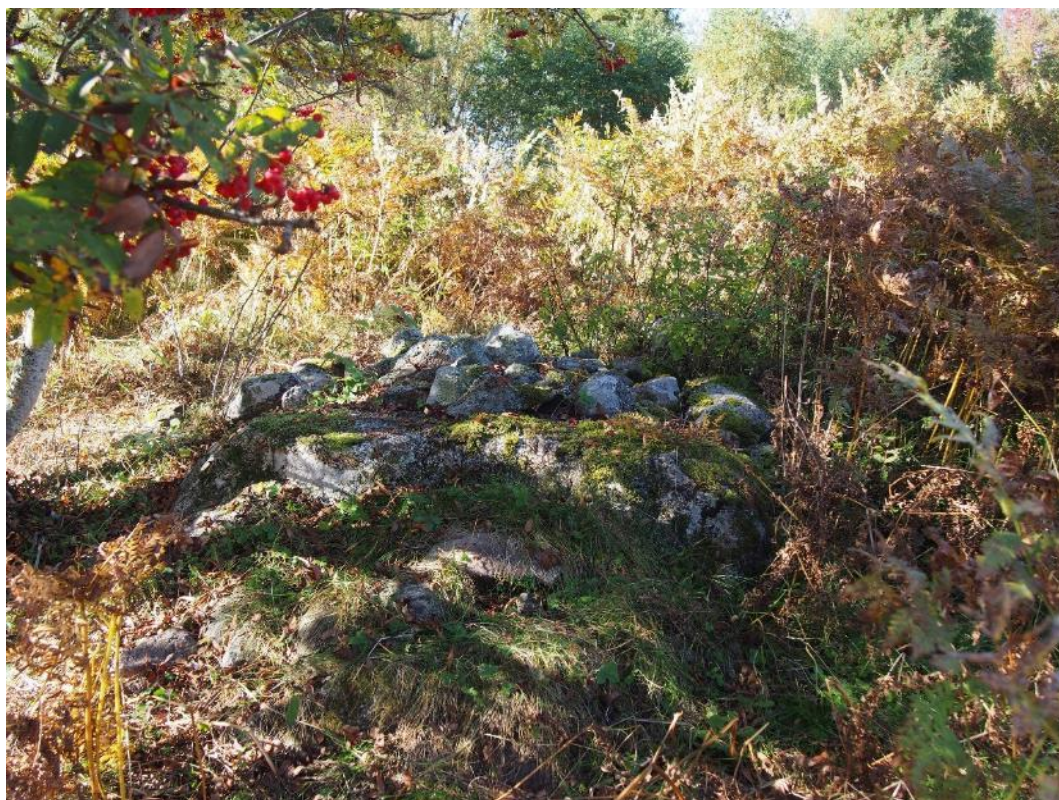
Havainnot 2016:

Peltojen ympäröimän mäen osittain kallioisella lakialueella sijaitsee useita röykkiöitä, joiden muoto ja luonne vaihtelevat huomattavasti. Osa röykkiöistä on koottu ilman maataytettä. Kivirakenteiden halkaisija vaihtelee 1 – 4 metrin välillä. Useimmat röykkiöistä ovat muodoltaan soikeita, mutta muutamat niistä ovat pitkänomaisia. Mäen etelärinteellä entisen pellon laidassa (nyk. istutettu koivikko) on koottu isoista pellolta nostetuista kivistä kasoja mahdollisesti muutamia kymmeniä vuosia sitten pellon vielä ollessa viljelyksessä. Selkeimmät röykkiöt sijaitsevat mäen itäosassa. Osa näistä raunioista saattaa olla rautakautisia. Röykkiöitä havaittiin noin 20, joista noin puolet voisi ulkoisten tunnuspiirteiden perusteella mahdollisesti olla rautakautisia. Todennäköisesti aluetta raivattaessa ja tarkemmin tarkasteltaessa on mahdollista löytää ennestään tuntemattomia raunioita.

Kalliolaen aluetta on käytetty laidunalueena pitkään. Alueella kasvoi runsaasti aluskasvillisuutta, minkä johdosta tarkkojen havaintojen tekeminen oli hankalaa.

Kuva 17. Yli-Ojan muinaisjäännösalueella on useita kivröykkiöitä.

Kuva 18. Osa röykkiöistä on koottu maakiven ympärille.

Kuva 19. Mäen etelärinteellä kasvaa lehtimetsää. Paikalla on aiemmin sijainnut aiemmin pelto, josta on yhä havaittavissa pelto-ojia sekä pellolta raivattuja kiviä.

4. Paasto 1 (1000006043) kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Paasto 1
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	kivikautinen
Muinaisj.tyyppi:	asuinpaikat
Lukumäärä:	1
Alkuperäinen	
N	6855712
E	299175
Z/m.mpy	87 - 93
Alue 2	
N	6 855 634
E	299 263
Z/m.mpy	86-90
Alue 3	
N	6 855 702
E	299 400
Z/m.mpy	100 - 105
Koord.selite	keskikoordinaatti
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Löydöt	KM 41213:1-2 Asuinpaikkalöytöjä
Aiemmat löydöt	KM 35512:1-2 Asuinpaikkalöytöjä
Aiemmat tutkimukset:	2005 Vadim Adel inventointi

Aikaisemmat tiedot:

Vadim Adel löysi vuonna 2005 tekemässään arkeologisessa inventoinnissa metsittyneen pellon alueelta kivikautisen asuinpaikan Paasto 1. Asuinpaikka sijaitsee Kyrösjärven Roikanselästä itään pitävän Vinskanlahden itärannalla, Paaston talosta 360 m lounaaseen, muinaisella rantaterassilla. Paikka on metsittynyttä vanhaa peltoa, joka laskee loivasti lounaaseen. Löydöt paikalta ovat kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta.

Paaston tilan alueelta on löydetty 1800-luvun lopulla kivikautinen tasaltta (KM 2192:608), mutta sen tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa.

Havainnot 2017:

Aikaisemmin tunnistettu asuinpaikka sijaitsee metsittyneellä entisellä pellolla jossa oli hiljattain raivattu metsää. Kohde on säilynyt Vadim Adelin 2005 kuvaamassa asussa.

5. Paasto 2 (1000006414) muu kulttuuriperintö- kohde

Nimi:	Paasto 2
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat
Lukumäärä:	1
N	6855759
E	299145
Z/m.mpy	95
Koord.selite	keskikoordinaatti
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Aiemmat löydöt	
Aiemmat tutkimukset:	2005 Vadim Adel inventointi

Röykkiö sijaitsee Kyrösjärven Roikanselästä itään pistävän Vinskanlahden itärannalla, metsittyneen vanhan pellon reunalla, loivassa rinteessä. Röykkiö on muodoltaan soikeahko ja sen mitat ovat 3 x 1,5 x 0,6 m.

Havainnot 2016:

Röykkiö on säilynyt Vadim Adelin kuvaamassa muodossa ja on tunnistettavissa maastossa. Rakenteen päältä on poistettu risuja.

Kohteen ympäristössä on myös muita vastaavan kaltaisia entiseltä pellolta raivattuja kiviä ja kiviröykkiöitä. Entisen pellon reuna erottuu selkeänä. Paikalla on ollut pellonreuna 1950-luvulla.

Kuva 20. Röykkiö Paasto 2 kuvattuna 29.12.2016.

6. Paasto 3 kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Paasto 3
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	kivikautinen
Muinaisj.tyyppi:	asuinpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 634
E	299 263
Z/m.mpy	86-90
Koord.selite	keskikoordinaatti
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Löydöt	KM 41213:1 Asuinpaikkalöytöjä
Aiemmat löydöt	
Aiemmat tutkimukset:	2005 Vadim Adel inventointi

Havainnot 2017:

Uutena löytönä kohteesta vajaat 100 metriä kaakkoon havaittiin kynöspellossa kvartsi iskoksia aivan nykyisen metsän- ja pellonrajassa. Paikalla oleva pelto oli tehty hiekkamaahan pienialaiselle terassille. Topografiansa puolesta paikka sopisi asuinpaikaksi.

Ilmeisesti kohteen Paasto 1 ympäristön kivikautiset asuinpaikat sijoittuvat tasaiselle rinneterasseille, jossa maaperä on sopivan hiekkainen. tarkastuksesta huolimatta Paasto 3 ja Paasto 4 välillä ei havaittu löytöjä.

7. Paasto 4 kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Paasto 4
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	kivikautinen
Muinaisj.tyyppi:	asuinpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 702
E	299 400
Z/m.mpy	100 - 105
Koord.selite	keskikoordinaatti
Peruskartta:	2122 12 Ikaalinen
Aiemmat löydöt	
Löydöt	KM 41213:2 Asuinpaikkalöytöjä
Aiemmat tutkimukset:	2005 Vadim Adel inventointi

Havainnot 2017:

Kynnöspellossa kvartsi-iskosten keskittymä 2 noin 100 metriä koilliseen osittain peltorinteen laella. iskokset keskittyivät erityisesti pitkänomaisen peltoraunion länsipuolelle rinteen laelle.

Ilmeisesti kohteen Paasto 1 ympäristön kivikautiset asuinpaikat sijoittuvat tasaiselle rinneterasseille, jossa maaperä on sopivan hiekkainen. tarkastuksesta huolimatta Paasto 3 ja Paasto 4 välillä ei havaittu löytöjä.

8. Töllimäki (1000023815) löytöpaikka

Nimi:	Töllinmäki
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	löytöpaikka
Ajoitus:	-
Muinaisj.tyyppi:	löytöpaikka, irtolöytö
Lukumäärä:	
N	6855729
E	299437
Z/m.mpy	102,5
Koord.selite	muinaisjäännösrekisterin mukaan
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Aikaisemmat tiedot:

Miikka Lahti ja Marika Salo löysivät ketjunkantajan, punnuksen, rautaniittejä ja sulaneita pronssikappaleita (KM 40058:1-7) 3.11.2013 metallinpaljastimen avulla Yli-Ojan tilan päärakennuksesta noin 250 metriä lounaaseen. Löytöpaikka sijaitsee noin 7,2 km Ikaalisten kirkosta itään Kyrösjärven itäpuolella, Iso-Röyhiön kylässä. Löytöpaikka on kynnöspellossa, savimaassa, mäen rinteessä noin 10 metriä peltosaarekkeesta luoteeseen. Esineiden löytösyvyys on 10-15 cm. Peltosaarekkeessa on löytäjien mukaan kiviainetta tyypillisesti kiviä. Paikan nimi on Töllinmäki. Lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännös on Yli-Ojan rautakautiset hautaröykkiöt 143010030 noin 200 metriä eteläkaakkoon.

Havainnot 2017:

Kohde tarkastettiin kolmesti 21.9.2016, 23.12.2016 ja 11.12.2017. Ensimmäisen tarkastuksen yhteydessä pelto oli kyntämättä ja uusia havaintoja ei tehty. Toisen tarkastuksen yhteydessä löydettiin kvartsi-iskoksia ja historiallisen ajan lasitettua keramiikkaa ja fajanssia. Rautakauteen viittaavia havaintoja ei tehty.

Kohteesta löytyneet kvartsi-iskokset tulkittiin kuuluviksi kivikautiseen asuinpaikkaan, jonka rajausta ulotettiin kohteen läheisyyteen.

Paikalle kaivetuista kymmenestä koekuopasta ei löydetty merkkejä kulttuurikerroksesta, joten paikka tulkittiin löytöpaikaksi.

Kuva 21. Töllinmäen löytöpaikka syyskuussa 2016. Taustalla Yli-Ojan talo.

9. Töllinmäki 2 muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Töllinäki
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, viljelyröykkiöt
Lukumäärä:	3
N	6 855 671
E	299 396
Z/m.mpy	
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Töllinmäen löytöpaikan läheisessä peltosaarekkeessa havaittiin pitkänomaisia kiviraunioita. Paikalle on isojakokarttaan merkitty viljelemättömiä alueita ja pieniä peltoja. Nykyisen muotonsa kivirauniot ovat saaneet pelloiraivauksen tuloksena. Paikalle kaivettiin kymmenen lapiopistoa, joissa ei havaittu merkkejä kulttuurikerroksesta.

Kuva 22. Lohkareinen kiviraunio pellonlaidassa löytöpaikan läheisyydessä.

10. Huopionkosken mylly muu kulttuuriperintö- kohde

Nimi:	Huopionkosken mylly
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, myllynpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 030
E	304 050
Z/m.mpy	85 - 90
Koord.selite	Nykyisen myllyrakennuksen sijainti
Peruskartta:	2124 03
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Ruotsin kruunu pani myllyt verolle vuonna 1585, jolloin sipsiöläisillä oli kaksi myllyä Huopionkoskessa tai ylempänä samalla reitillä. Vuonna 1589 laaditussa asiakirjassa mainitaan Sipsiön myllyn olevan yhteinen viljakkalaisten kanssa ja Helteellä oli (Huopiossa) yhteinen mylly Haikaran kanssa. Iso-Röyhiön kylän mylly mainitaan vuonna 1632. Huopionkosken myllytontti kuului aikaisemmin Haikaran ja vuodesta 1882 Haikaran puolikkaan Rantalan tilan maihin. Nykyinen myllytontti erotettiin läheisestä Rantalan tilasta. Nykyisin Kuruntien varteen sijoittuvalla tontilla on myllyn, sahan ja sähkölaitoksen sisältävä rakennus 1900-luvun alkupuolelta.

Turun ja Porin lääninkanslian vesiasioden hakemistosta löytyy Huopionkosken myllyn rakentamisesta päätös vuosilta 1843, 1877 ja 1913. Vuodelta 1866 on päätös verstaan rakentamisesta ja vuodelta 1913 sahan rakentamisesta. Vuodelta 1911 on annettu päätös saha- ja myllyliikkeen harjoittamisesta. Vuodelta 1927 on päätös sähkölaitoksen rakentamisesta Huopionkoskeen. Lisäksi koskessa on toiminut mm. pärehöylä.

Koskessa on sijainnut myös uittoon liittyviä rakenteita 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Huopionkoskessa on ollut kaksi uittoränniä. Uiton seurauksena koski on raivattu kivettömäksi. Uitosta muistuttaa kosken alajuoksulla yhä pystyssä oleva uittosuuli ja hieman kauempana nippu-uitto laituri. Laituri on rakennettu lohkotuista luonnonkivistä pieneen niemeen. Laiturin koilliskulmassa on betoniluiska.

Kuva 23. Huopiokosken myllyn, sahan ja sähkölaitoksen käsittävä rakennus 1900-luvun alkupuolelta

Kuva 24. Ote Luhalahden isojakokartasta, jossa myllylammen itäpuolelle on merkitty kolme myllyä ja kosken ylittävä pato tai silta. Myllyrakennukset keskittyvät kosken pohjoisrannalle. Kyrösjärven ranta on nykyistä ylempänä. Paikallisesti tärkeän myllykosken pohjoisrannalla on myös Röyhön kylän maita.

11. Kiukaankallio kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Kiukaankallio
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Lukumäärä:	1
N	6 854 965
E	301 315
Z/m.mpy	135
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä.
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Seläntaustan jakokunnan rajoista mahdollisesti vanhin on Röyhiön itä-
raja. Se alkoi Rannan levosta ja meni kohti pohjoista Kiukaankallion
kautta Pitkäjärveen, Pääjärvelle ja Ratasvuoreen. Myöhemmin rajaa
käytiin uudelleen erityisesti takamailla.

Rajamerkki sijaitsee etelään laskevan avokallion laella. Rajamerkin koko
on 3 m x 2,5 m. Rajamerkin keskellä on pystykivi.

Kohde on merkitty Iso-Röyhiön isojakokarttaan nimellä Kiukankallio ja
Sipsiön isojakokarttaan nimellä Kjukankallio.

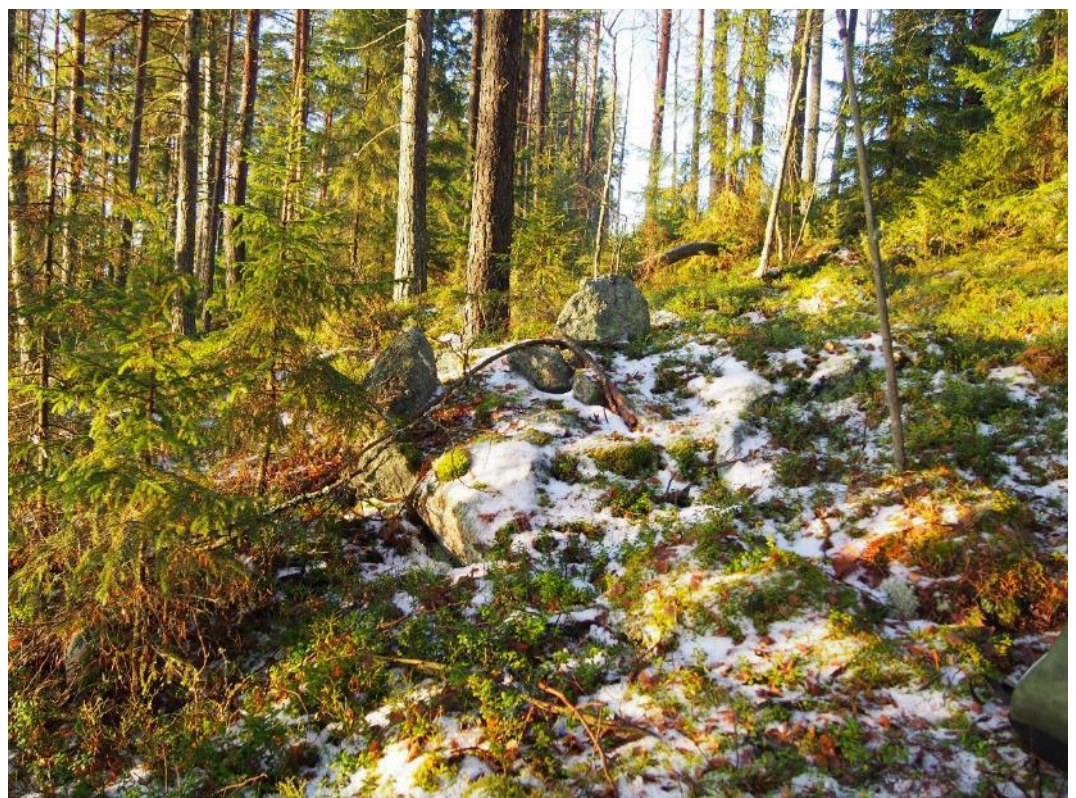
Kuva 25. Rajamerkki Kiukaankallio.

12. Rannanlepo kiinteä muinaisjäännös

Nimi:	Rannanlepo
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Lukumäärä:	1
N	6 853 815
E	301 152
Z/m.mpy	
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Seläntaustan jakokunnan rajoista mahdollisesti vanhin on Röyhiön itä-
raja. Se alkoi Rannan levosta ja meni kohti pohjoista Kiukaankallion
kautta Pitkäjärveen, Pääjärvelle ja Rastasvuoreen. Myöhemmin rajaa
käytiin uudelleen erityisesti takamailla. Sipsiön isojakokarttaan on raja-
piste merkitty nimellä Rannan Lepo.

Rajamerkki sijaitsee etelään laskevassa mäntyä kasvavassa rinteessä.
Suorakaiteen muotoisen latomuksen koko on 3 m x 2,5 m. Kohde sijait-
see noin 15 metrin etäisyydellä Kyrösjärven nykyisestä rannasta.

Kuva 26. Rajamerkki Rannanlepo 9.12.2016.

13. Arasalontie muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Arasalontie
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuskohteet, viljelyröykkiöt
Lukumäärä:	4
N	6 853 832
E	299 469
Z/m.mpy	90
Koord.selite	Gps mittaus röykkiön päältä.
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Viljelyröykkiöt sijaitsevat Arasalon saaren kaakkoisosassa entisen rantatöyrään päällä metsittyneen vanhan pellon reunassa, loivassa rinneessä. Röykkiöt ovat muodoltaan lähinnä soikeita ja kooltaan noin 2 x 3 metriä. Osa röykkiöiden kivistä on melko isokokoisia. Paikalla sijainnut pelto on merkitty vuoden 1959 peruskarttaan.

Kuva 27. Viljelyröykkiö Arasalon kaakkoisosassa.

14. Iso-Röyhiö/Alaskylä muu kulttuuriperintö- kohde

Nimi:	Iso-Röyhiö/Alaskylä
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
Kylätontti:	
N	6 855 100
E	300 045
Z/m.mpy	
Kellari, kylätontin ulkopuolella	
N	6 855 008
E	300 200
Z/m.mpy	
Koord.selite	
Kylän arvioitu keskipiste	
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Iso-Röyhiö muodostui alun perin kahdesta keskiaikaisesta kylästä, Rautamäestä ja Alaskylästä. Rautamäki (myös Röyhiö tai Pakula) tunnettiin myös nimellä Yliskylä, jonka talot sijoittuvat pellon pohjoislaidalle. Nykyinen Iso-Röyhiön kylän tiiviin tonttimaan kylä tunnettiin Iso-Röyhiön lisäksi nimellä Alaskylä. Nykyisin Alaskylä ja Yliskylä kuuluvat yhteen Iso-Röyhiön kylään. Yhdeksi kyläksi ne on merkitty 1500-luvulla.

Iso-Röyhiössä eli Alaskylässä oli 1540-luvulla yhdeksän taloa. Vanhoja kantataloja olivat Säippä, Laukkala, Vähä-Iitu, Iso-Iitu, Pentti ja Pasko eli Mansikka. Lisäksi on neljä pienehköä tilaa, Soikka, Kornu, Kujala ja Eino, jotka katoavat myöhemmin.

Iso-Röyhiön Alaskylässä on säilynyt tiivis ryhmäkyläksi rakentunut kylätontti. Kylärakenteeltaan se on seudun parhaiten säilyneitä. Talot ovat tiiviinä rykelmänä kyläraitin varrella Kyrösjärven rannalla. Kyläraitin ja maantien risteyksessä on säilynyt vanha kaupparakennus.

Läheisten linnavuorien ja rökkiökohteiden perusteella kylän on arveltu periytyvän rautakaudelta.

Säippä on Iso-Röyhiön kylän vanha kantatalo ja sen vanha pihapiiri on vanhalla kylätontilla kyläraitin varrella. Monipuolinen rakennuskanta on 1700- ja 1800-luvulta. Pihapiirin rakennukset ovat harmaantuneita ja pitkänurkkaisia hirsirakennuksia, vain syytinkipirtti on maalattu punaiseksi. Syytinkipirttiä on laajennettu pihan puolelta ja pohjoispäädystä

1980-luvulta. Pihan keskelle on rakennettu 2000-luvulla autosuojaksi lautarakennus.

Laukkala sijaitsee Isoröyhiön kylätontilla ja se on kylän vanhoja kantaloja. Nykyisellä suvulla tila on ollut 1600-luvulta alkaen.

Pihapiiriä rajaavat tiilinen omakotitalo 1970-luvulta, kivinavetta 1890-luvulta, aittarivi 1950-luvulta ja uusi navetta 1960-luvulta. Pihan keskellä on vilja-aitta vuodelta 1787 ja leikkimökki 1950-luvulta. Uuden navetan takana on kivinen, holvattu kellari ja pellon laidalla paririihi 1800- ja 1900-luvun vaihteesta. Kaikkiaan pihapiiriin sisältyy eri-ikäistä rakennuskantaa, pääosin 1890-luvulta aina 1970-luvulle. Tilan nykyinen päärakennus valmistui 1976 vanhemman päärakennuksen paikalle.

Isoiitun pihapiiri sijoittuu kyläraitin molemmin puolin. Vanha asuinpiha on kylätien itäpuolella, jossa kaksi 1800-luvun lopun asuinrakennusta rajaa tiivistä pihaa. Kolmannen sivun muodostaa lähes kiinni asuinrakennuksiin rakennettu Vähäiitun pihan pitkä talousrakennus. Asuinrakennus on rakennettu huolellisesti lohkotuista kivistä tehdylle kivijalalle.

Alarinteeseen sijoittuvassa talouspihassa on vanhoja varastoja mm. kaksi suola-aittaa (liha- ja kala-aitat), vilja-aitta ja nuorempi aittarivi. Suola-aitat ovat erään arvion mukaan 1500- ja 1600-luvulta. Vilja-aitassa on vuosiluku 1709. Tilan talouspiha jää kylätien länsipuolelle, jossa on 1900-luvun vaihteessa rakennettu kivinavetta, mallassauna ja vanha puuvarasto. Nykyinen, käytössä oleva asuinpiha tiilipintaisine omakotitaloineen jää vanhasta pihasta erilleen, tilan vanhan riihen viereen. Isoiitu on ollut samalla suvulla vuodesta 1645. Tila on edelleen maatalouskäytössä, nykyään maatalousyhtymänä. Käytössä on lähinnä uusi asuinrakennukset, vanha pihapiiri on lähinnä varastokäytössä.

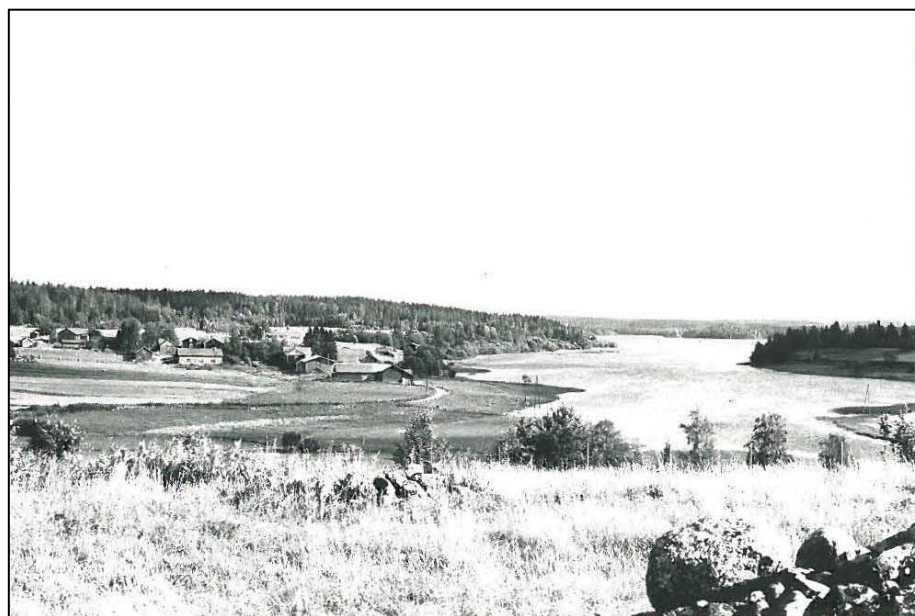
Vähäiitu sijoittuu ryhmäkylän keskiosiin, kapealle, rantaan ulottuvalle tontille. Asuinpiha jää ylärinteeseen, jossa kapeaa pihaa rajaavat kaksi asuinrakennusta sekä pitkä, kolmesta hirsirunkoisesta talousrakennuksesta muodostuva rakennusrivi. Alarinteessä on navetan betonisokkelin jäänteet sekä rannassa savusauna ja vilja-aitta. Tilan riihi on erillään asuinpihan pohjoispuolella. Tilan pellot ovat metsittyneet ja pihapiiri on kesäkäytössä.

Pentin tilalla on kaksi punamullattua asuinrakennusta, joista toisessa on koristeellinen umpikuisti, sekä kivinavetta ja suuri hirsinen viljamakasiini. Pentin asuinrakennukset valmistuivat 1860, kivinavetta 1897 ja viljamakasiini 1870. Uudempaa rakentamista edustavat 1900-luvun omakoti- ja talousrakennukset. Talojen pihapiirit ovat säilyttäneet perinteisen rakenteen. Tilojen pellot ovat osin viljelyksessä, osin metsitetty.

Kylätontin ulkopuolella on metsittyneitä pelloja. Metsittyneen pellon keskeltä olevasta saarekkeesta noin 150 metriä kylätontista itään havaittiin kellarin jäännös. Kellarissa oli noin 1,5 metriä korkeat kylmämuuraamalla ladotut seinät. Oviaukko kellarissa oli kohti etelää. Paikalle on merkitty rakennus vuoden 1959 peruskarttaan. Kyseessä on todennäköisesti Mansikan talon vanha kellar.

Kuva 28. Iso-Röyhiön Alaskylän tiiviin tonttimaan taloja olivat isojaon aikaan Säippä (A), Mansikka (B), Pentti (C), Vähä-Iitu (D), Iso Iitu (E) ja Laukkala (F). Nykyisin Mansikan (B) tonttimaa on osin autio. Rantaviiva ulottuu kylän laitaan.

Kuva 29. Iso-Röyhiön kylää lännestä kuvattuna vuonna 1969 (Koskimies 1971). Etualalla muinaisjäännöksen Yli-Oja kiviröykkiöitä.

Kuva 30. Luonnonkivistä rakennetun kellarin jäännös Iso-Röyhiön Alaskylän kylätontin itäpuolella.

Kuva 31. Iso-Röyhiön Alaskylä tammikuussa 2017 kuvattuna järveltä.

15. Rautamäki

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	mahdollinen muinaisjäännös / muu kulttuuri-perintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kylänpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 870
E	299 670
Z/m.mpy	
Koord.selite	Yliojan tila
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	
Aiemmat tutkimukset:	

Ikaalisten Iso-Röyhiön kylä muodostui alun perin kahdesta kylästä: Rautamäestä (myös Röyhiö tai Pakula), joka tunnettiin myöhemmin myös nimellä Yliskylä, sekä Alaskylästä, jonka maille nykyinen Iso-Röyhiön kylän tonttimaan kylä sijoittuu. Rautamäen (Yliskylä) talot sijoittuvat Iso-Röyhiön peltojen pohjoislaidalle.

Nykyisin Alaskylä ja Yliskylä kuuluvat yhteen Isoröyhiön kylään. Yhdeksi kyläksi ne on merkitty 1500-luvulla. Rautamäessä eli Röyhiössä oli 1540-luvulla 8 taloa. Vanhoja taloja olivat Talonen, Koipela, Papunen, Oja, Paasto. Lisäksi oli kaksi pienempää taloa, jotka autoituvat myöhemmin. Isojaon aikaan Yliskylässä on yhä tunnistettavissa Talonen, Koipela, Papunen, Oja (Ylioja & Alaoja) ja Paasto. Lisäksi karttaa on merkitty Hakala, Kujansuu ja Riekkola.

Kuva 32. Isojaon aikaan Rautamäen eli Yliskylän alueella olivat seuraavat talot (Isojaon kartassa oikealta vasemmalle): Papunen (H), Ylioja (K), Ala oja (J), Koipela (L), Hakala (M), Talonen (N), Kujansuu (O) ja Paasto (P).

15.1 Rautamäki Papunen

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Papunen
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 599
E	299 923
Z/m.mpy	
Koord.selite	Yliojan tila

Papunen kuuluu Iso-Röyhiön vanhimpiin taloihin ja se mainitaan jo 1500-luvun maakirjoissa. Papusen pihapiiri sijoittuu kyläpellon pohjois-laidalle, kuivalle moreenikumpareelle, jota ympäröivät loivasti laskevat peltovainiot. Tilalle tulee Luhalahdentieltä pitkä koivukuja. Neliöpihaa rajaavat kaksi asuinrakennusta ja kaksi navettaa.

Nykyinen päärakennus on rakennettu vuonna 1890 lohkokivistä tehdylle kivijalalle. Paikalla ollut asuinrakennus joko purettiin tai uudistettiin.

Nykyisin talon tonttimaa on asuttu tonttimaa.

15.2 Rautamäki Oja

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Ylioja
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 900
E	299 585
Z/m.mpy	
Koord.selite	Yli- ja Ala-Ojan tilan tonttimaa isojakokartan perusteella.

Ojan talon tonttimaa on todennäköisesti sijainnut Yli-Ojan talon lounais-puolella muutamia koivuja kasvavalla niityllä pihapiirin laidassa, jossa nykyisin on pieni asuinrakennus 1990-luvulta. Alue on pääosin autioitu-nut ja rakentamaton. Tehtyjen lapionpistojen perusteella alueella ha-vaittiin ainoastaan alle 100 vuotta vanhaa esineistöä. Alueen historiali-sen ajan kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti syvemmällä.

Ylioja on kylän vanhoja kantataloja, nykyisellä suvulla tila on ollut 1540-luvulta alkaen. Yliojan isännät olivat 1800-luvulta aina 1940-luvulle saakka tunnettuja kansanparantajia.

Yliojan pihapiiriä rajaavat 1920- ja 30-luvulla rakennetut hirsirakennukset, vaaleaksi maalattu asuinrakennus sekä navetta, heinäsuuli ja rivi-aitta. Pihapiiri on puistomainen, pihassa on kuusiaita, koivuja, sembramäntyjä, tammia. Pihan ja tien risteyksessä on Juho Yliojan muistomerkki, jonka messinkilaatan lahjoitti Ikaalinen seura. Tilakeskuksen ympäristössä on neljä 1800-luvulla autioitunutta kantatalon asuintonttia.

Kuva 33. Yli-Ojan maatila syksyllä 2016. Isojaon aikaan talon nykyiselle tonttimaalle ei ole merkitty asutusta.

Kuva 34. Iso-Röyhiön/Rautamäen Ojan talon isojaon aikainen tonttima on nykyisin autio. Maastossa erottuu rakennusten kivijalkoja sekä mm. kaivon jäännökset.

15.3 Rautamäki Koipela

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Koipela
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 873
E	299 668
Z/m.mpy	
Koord.selite	Koipelan tilan arvioitu sijainti.

Isojakokartan perusteella Koipelan tonttimaa on sijainnut nykyisen Yli-Ojan tilan päärakennuksen pohjoispuolella Yliojantien laidassa. Alue on rakennettua pihapiiriä. Tien pohjoispuolella sijaitsevalla niityllä on kivi-raunioita, joista ainakin osa kuuluu 1800-luvun asuin- ja talousrakennuksiin.

Kuva 35. Yli-Ojan tien pohjoispuolella on pisteaidalla erotettu laidun. Laitumella on kivi-raunioita sekä vanhasta asutuksesta kertovaa kasvillisuutta.

15.4 Rautamäki Talonen

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Talonen
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 907
E	299 574
Z/m.mpy	
Koord.selite	Talosen tilan arvioitu sijainti.

Talosen tonttimaa sijoittuu ilmeisesti ainakin osittain Yli-Ojantien laitaan tai alle Yli-Ojan tilan länsipuolelle. Tienpenkereessä tai pelolla ei havaittu

kylätonttiin liittyviä jäänteitä. Todennäköisesti talon tonttimaa on pitkälti tuhoutunut tienrakennuksen yhteydessä. Paikalle tehdyissä lapionpistossa maakerrokset olivat sekoittuneet.

15.5 Rautamäki Kujansuu

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Kujansuu
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 924
E	299 424
Z/m.mpy	
Koord.selite	Kujansuun tilan arvioitu sijainti

Kujansuun tonttimaa sijaitsee metsittyneen pellon ympäröimänä entisen pellon laidassa. Paikalla on ollut peltoa 1950-luvulla, mutta nykyisin talon tonttimaa on autio. Paikalla oli tarkastushetkellä kaadettu metsää. Havaintoja kivijaloista yms. rakenteista ei tehty. Lapionpistoissa havaittiin peltokerros.

15.6 Rautamäki Paasto

Nimi:	Iso-Röyhiö/Rautamäki Paasto
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 856 064
E	299 381
Z/m.mpy	
Koord.selite	Paaston tilan arvioitu sijainti

Paasto on Iso-Röyhiön Yliskylän (Rautamäen) vanhoja kantataloja. Nykyisellä paikallaan mäellä Yliojantien länsipuolella tila on sijainnut viimeistään 1800-luvun alkupuolella. Taloa ympäröivät pellot ovat metsittyneet, mutta pihapiiri on yhä asuttu ja rakennettu. Moreeniharjanteen päälle rakennetussa vanhasta pihapiiristä ovat säilyneet kavinavetta, kaksi aittaa ja suulirakennus. Navetan itäpuolella piha-alueella on ha-

vaittavissa vanhan asuinpihan rakennusten kivijalkoja. Nykyinen rakennuskanta on 1800- ja 1900-luvulta. Suurin osa tilan alueesta on havupuuvältaista metsää ja metsittynyttä peltoa.

Kuva 36. Paaston navetan itäpuolella on navetan kivijalka.

16 Sipsiö muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Sipsiö
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika (rautakausi)
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 853 825
E	302 320
Z/m.mpy	
Koord.selite	Arvioitu keskipiste
Peruskartta:	2124 03
Aiemmat löydöt	KM 11330:6 KM 11935:21 (H. Salmo 1948)
Aiemmat tutkimukset:	Pälsi, Sakari 1942. Ikaalinen, Sipsiö, Vähä-Eskeli. Museovirasto. Salmo, Helmer 1949. Hautakummun tutkiminen Ikaalisten Sipsiön kylän Vähä-Eskelin talon maalla kesällä 1948. Museovirasto.

Sipsiön kylä sijoittuu Luhalahden eteläreunalle, Luhalahdesta nousevan peltomäen päälle. Sipsiö on säilyttänyt vanhan ryhmäkylän luonteensa, vanhalla kylätontilla on edelleen rinnakkain Sepän, Haiman ja Eskelin (Isoeskeli ja Vähäeskeli) talojen tonttimaat. Sipsiön vanhassa ryhmäkylässä oli 1560-luvulla viisi taloa, joista kaksi autioituu myöhemmin. Vanhoja kantataloja ovat 1. Eskeli, 2. Haima, 3. Seppä. Eskelin talo jaettiin isonjaon yhteydessä, vuonna 1803 Isoeskeliin ja Vähäeskeliin. Sipsiö tunnetaan myös nimellä Sipsie.

Kylän pellot ovat viljelyssä ja Vähäeskelissä on edelleen karjaa. Kylän pihapiirit ovat asuttuja, 1900-luvulla tontiksi kutistunut Isoeskelin on vapaa-ajan käytössä. Keskeiset pihapiirit ovat vanhoilla kylätonteilla ja kyläraitti on säilynyt vanhalla paikalla. 1900- ja 2000-luvulla pihapiirit mm. Haiman ja Vähä-Eskelin talousrakennukset ovat laajentuneet osittain vanhoille pelloille.

Kuva 37. Haiman pihapiiriä syyskuussa 2016.

Sipsiön kylän mailta on löydetty AIV-kuoppaa kaivettaessa viikinkiaikaisia esineitä (KM 11330:1-6). Isännän mukaan paikalla oli palaneita luunsiruja. Vähä-Eskelin talon riihen lounaispuolella kaivoi Helmer Salmo vuonna 1948 soikeahkon kivistä ja maasta koostuneen kummun, jossa oli nokisessa maassa löytöinä runsaasti kuonaa, palamatonta eläinluuta, muutamia paloja palanutta luuta sekä koristelemattomia saviastianpaloja. Helmer Salmo epäili aikanaan kumpua kansainvaelluskaiseksi.

Sakari Pälsin (1942) mukaan Sipsiön rinnepellolla on ollut toistakymmentä röykkiötä. Nykyisin pellon etelälaidassa on havaittavissa useita viljelyröykkiötä.

Kylän alueelta on aikanaan tehty rautakautisia löytöjä, joten on mahdollista, että kylän tonttimaalta voidaan löytää esihistoriallisia kerrostumia. Historiallisen ajan rakentaminen on kuitenkin huomattavasti muokannut maaperää ja ilman tarkempia tutkimuksia ei löytöpaikkoja voida nykyisin määritellä. Nykyinen rakennuskanta kylätontin alueella osittain melko uutta ja voimallisesti rakennettua 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun aikana. Todennäköisesti ainakin vanhan kylätontin lounaisosaa voidaan pitää tuhoutuneena. Ainoastaan vanhempien rakennusten ympäristössä on saattanut säilyä osia vanhemmista kerrostumista, todennäköisesti nekin katkelmallisina.

Rautakauteen viittaavat havainnot perustuvat 1940-luvulla tehtyihin tutkimuksiin. Historiallisen kyläpaikan rajauksen tarkempi selvittäminen vaatii maaperään kajoavia lisätutkimuksia.

Kuva 38. Hautakumpu Vähä-Eskelin talon vieressä. Valokuva Helmer Salmon raportista vuodelta 1948. Vähä-Eskelin päärakennus on yhä nykyisin samalla paikalla. Helmer Salmon mukaan pihapiirissä ja talojen ympäristössä on useita hautakumpuja.

Kuva 39. Vähä-Eskelin talo syksyllä 2018. Salmon kaivamalla alueella voidaan havaita puutarharakenteita kuten sähkövalaisimia.

Kuva 40. Sipsiön kylätontin alueella on muokattu huomattavasti maakerroksia. Etualalta on poistettu maata arviolta toista metriä. Alueella saattaa sijaita paikoittain säilyneitä muinaisjäännöskerrostumia.

Kuva 41. Isojakokartta (1797-1804), johon Sipsiön kylä on merkitty.

17. Heltee muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Heltee
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 855 460
E	301 920
Z/m.mpy	105
Koord.selite	Helteenkylän arvioitu keskipiste
Peruskartta:	2124 03
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Kylä tunnetaan nimellä Helte vuoden 1540 maakirjassa. Kylässä oli kaksi taloa, Pertta ja Helle. Kylän kolmas talo Marjamäki perustettiin 1700-luvulla aluksi torpaksi ja myöhemmin omaksi tilaksi. Helteen Ison-jako aloitettiin jo 1753 kun laadittiin pöytäkirja rintamaiden jaosta. Lopullisesti jako toimitettiin 1797-1804. Isojaon täydennys toimitettiin 1871.

Helteentalot ovat vanhalla kylämäellä ja Pertta maantien varressa kylän alarinteessä maantien laidassa. Kylämäellä on Helteen talon pihapiiri, johon kuuluu mm. aittoja ja päärakennus. Inventointialueeseen kuuluneella Pertan kantatalon Luhalahdentien ja Helteen kylätien risteyksessä olevan tiiviisti rakennetussa pihapiirissä on kaksi asuinrakennusta 1800-luvulta ja 1900-luvun alkupuolelta oleva mm. kavinavetan sisältävä talousrakennus.

Kuva 42. Ote Helteenkylän isojakokartasta. Pertan talo on erillään kylämäellä sijaitsevista muista taloista.

18. Luhalahti muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Luhalahti
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	Asuinpaikat, kyläpaikat
Lukumäärä:	1
N	6 854 844
E	302 606
Z/m.mpy	
Koord.selite	arvioitu keskipiste
Peruskartta:	2124 03
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Luhalahti mainitaan vuoden 1540 maakirjassa. Kylä tunnetaan myös nimillä Luhalex. Kylä kuului Aureen neljännekseen. Luhalahden kylässä oli 1560-luvulla 5 taloa, joista yksi on autioitunut myöhemmin. Taloja olivat Upari, Haikara, Ronkka, (autioitunut) sekä Köntti.

Luhalahden kylä sijoittuu alueen päätien, Luhalahdentien varteen. Kylän talot ovat Luhalahden pienen sivulahden, Untamonlahden pohjukasta nousevan rinteän reunalla. Ennen Kyrösjärven pinnanlaskua rantaviiva oli kylän läheisyydessä. Peltojen ympäröimä Luhalahti on vain osittain säilyttänyt vanhan ryhmäkylän luonteen, sillä vanhalla kylätontilla on edelleen rinnakkain Köntin ja Alauparin tilakeskukset, joista jälkimmäinen on kokonaisuudessaan uudistunut. Köntin pihapiirissä on säilynyt perinteistä rakennuskantaa.

Kylän tonttimaa sijoittuu pääosin nykyisin rakennetulle alueelle. Isojakokartan perusteella osin rakentamattomia ja autioituneita osia kylätontista ovat nykyisin isojakokartassa näkyvät Ronkka, Haikara ja Upari. Tosin nämä osat kylän tonttimaista ovat osin viljelyssä. On mahdollista, että Uparin talon pihapiirin historialliset kerrostumat ovat pitkälti tuhoutuneet.

Kuva 43. Luhalahti kuvattuna etelästä 21.9.2016. Vasemmalla Luhalahden kirkko.

Kuva 44. Isojakokartaan merkityt talot: Köntsi (E), Roncka (F), Johan Haikara (G), Simon Haikara (H), Ala Upari (I) ja Yli Upari (K).

19. Halmela muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Halmela
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	raaka-aineen hankintapaikat, kivilouhokset
Lukumäärä:	1
N	6 855 025
E	301 295
Z/m.mpy	130
Koord.selite	Alueen keskipiste
Peruskartta:	2212 22
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Käytöstä jäänyt kivilouhos sijaitsee Luhalahdentieltä etelään suuntaavan Halmelantien länsipuolella avokalliolla. Kohteen lähiympäristössä sijaitsee Iso-Röyhiön, Sipsiön ja Helteenkylän raja. Avokalliolla ja sen lähiympäristössä on hakattu metsää. Ympäristössä kasvaa lähinnä mäntymetsää.

Kivilouhoksen alueella on avokalliolla suorareunaisia leikkauspintoja ja porausreikiä. Lisäksi osa louhituista ainakin osittain suorakulmaisista kivistä on jätetty paikalle joko vaurioituneina tai odottamaan kuljetusta.

Kuva 45 (vasemmalla). Osa louhituista kivistä on suorakaiteen muotisia ja jopa toista metriä pitkiä.

Kuva 46 (oikealla). Kalliopinnoissa on nähtävissä suoria leikkaus ja porauspintoja.

20. Rannanmaa muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Rannanmaa
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	raaka-aineen hankintapaikat, kivilouhokset
Lukumäärä:	1
N	6 853 810
E	301 300
Z/m.mpy	85
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Ikaalisten ja Sipsiön kylien rajan itäpuolella Kyrösjärven rannassa on pienialainen kivilouhos. Paikalla on lohkottuja luonnonkiviä joissa porauksen jälkiä. Osa kivistä on ilmeisesti toiminnan loputtua jäänyt Kyrösjärven rantaan odottamaan poiskuljetusta. Kivilouhoksen toiminta ajoittunee 1800-luvun lopulle tai 1900-luvun alkuun. Kohde on ilmeisesti merkitty vuoden 1959 peruskarttaan.

Kuva 47. Sammalenpeittämiä lohkottuja kiviä Rannanmaassa. Osassa erotuvat selkeästi porausjäljet.

21. Soronniemi muu kulttuuriperintökohde

Nimi:	Iso-Eskeli
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	muu kulttuuriperintökohde
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, viljelyröykkiöt
Lukumäärä:	
N	6853555
E	302127
Z/m.mpy	
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Iso-Eskelin peltojen eteläosassa ja pellonlaidassa on kymmenkunta viljelyröykkiötä. Pellolla sijaitsevat röykkiöt on koottu ilmeisesti ainakin osittain kalliolle ja ne ovat selkeästi maastosta erottuvia. Yksi röykkiöstä on ilmeisesti ladon alla. Röykkiöiden tarkkaa lukumäärää on vaikea hahmottaa, sillä erityisesti pellonlaidassa olevat röykkiöt muodostavat lähes yhtenäisen ketjun. Pellolla erottuu viisi selkeää viljelyröykkiötä sekä yksi todennäköinen viljelyröykkiö ladon alapuolella.

Pellolla sijaitsevien viljelyröykkiöiden sijainnit:

- 1) N = 6 853 590 E = 302 139, koko noin 4 m x 5 m.
- 2) N = 6 853 581 E = 302 131, koko noin 8 m x 5 m
- 3) N = 6 853 554 E = 302 126, koko noin 9 m x 6 m
- 4) N = 6 853 563 E = 302 210, koko noin 7 m x 7 m, ladon alla
- 5) N = 6 853 539 E = 302 267, koko noin 9 m x 6 m.

Kuva 48. Kallion päälle kasattu peltoraunio.

22. Rako kivi mahdollinen muinaisjäännös

Nimi:	Rako Kivi
Kunta:	Ikaalinen
Laji:	mahdollinen muinaisjäännös
Ajoitus:	historiallinen aika
Muinaisj.tyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Lukumäärä:	1
N	6 854 965
E	301 315
Z/m.mpy	135
Koord.selite	GPS mittaus kohteen päältä.
Peruskartta:	2122 12
Aiemmat löydöt	-
Aiemmat tutkimukset:	-

Raporttia ja osaa kohteista kommentoi inventoinnin valmistumisen jälkeen sähköpostitse Juuso Kalliokoski (Helsinki). Kyrösjärven sijaitsee mahdollisesti muinaisjäännöksenä pidettävä rajakivi ("...uti Kyrösjärvi sjö liggande stor sten"), joka tunnetaan nimellä "Selkä Saaren Raja Kivi". Lisäksi rajamerkinä on mainittu "Rako Kivi". Kohde sijaitsee mahdollisesti Rajasaassa, jossa inventoinnin yhteydessä ei käyty.

Irtolöytöjä

Selvitysalueelta tunnetaan irtolöytöjä 12 kohteesta, jotka on alla lueteltu.

Kylä	KM	Kuvaus	Huomioita
Iso-Röyhiö	2192:608	tasatalta, Paston talon pelto, peruskartta 2122 12	Katso tarkemmin Vadim Adel 2006. Aluetta ei erityisesti tarkastettu tämän inventoinnin yhteydessä.
Luhalahti	2065:78	oikotalta, peruskartta 2124 03	Tarkkaa löytöpaikkaa ei saatu selville.
Luhalahti	2532:329	tasatalta Upparin maalta PK 2124 03	Upparin pellot sijaitsevat Luhalahden kylän ympäristössä. Inventointialueen pellot olivat valtaosin kyntämättä.
Luhalahti	2532:330	tasatalta, Huopioistenkoskesta, PK 2124 03	Koski raivattu useaan kertaan viimeisen 200-vuoden aikana. Kosken ja Kuruntien luoteispuolella tarkastettiin hiekkapohjaista peltoa, ei uusia havaintoja.
Luhalahti	2532:331	kourutalta	Tarkkaa löytöpaikkaa ei saatu selville.
(Iso-) Röyhiö	2041:1	tasatalta	Tarkkaa löytöpaikkaa ei saatu selville.
(Iso-) Röyhiö	2041:2	vasarakirveen katkelma	Tarkkaa löytöpaikkaa ei saatu selville.
(Iso-) Röyhiö	2041:3	reikänuija	Tarkkaa löytöpaikkaa ei saatu selville.
Iso-Röyhiö	20425	hioin	Irtolöytö, v. 1978.
Iso-Röyhiö	40058:1-7	rautakautisia löytöjä	Töllinmäki, katso kohde töllinmäki.
Sipsiö	3059:2	kaksi vasarakirveen katkelmaa Haiman Majoksen saaresta, pk 2122 12	Majoksensaaren itäosissa tarkastettiin 1800/1900-luvun vaihteessa vesijättömaalle raivattua peltoa. Ei uusia havaintoja.
Sipsiö	11330	Rautakautinen kalmistolöytö	Katso tarkemmin kohde Sipsiö.